

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HAREKET VE ANTRENMANANABİLİM DALI

VÜCUT GELİŞTİRME VE BİLEK GÜREŞİ MÜSABIK
SPORCULARININ SPORTİF AHLAKİ YAKLAŞIMLARI
İLE KARAKTERLERİNİN İNCELENMESİ

Veli Anıl ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2018-ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HAREKET VE ANTRENMAN ANABİLİM DALI

VÜCUT GELİŞTİRME VE BİLEK GÜREŞİ MÜSABIK
SPORCULARININ SPORTİF AHLAKİ YAKLAŞIMLARI
İLE KARAKTERLERİNİN İNCELENMESİ

Veli Anıl ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr.Öğr. Üyesi Alkan UĞURLU

“Kaynakça gösterilerek tezinden yararlanılabilir”

2018-ANTALYA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma jürimiz tarafından Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 11./09/2018

İmza

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Alkan UĞURLU
Akdeniz Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Dicle ARAS
Ankara Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üye. Güney ÇETİNKAYA
Akdeniz Üniversitesi

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2018 tarih ve ...../.....sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Narin DERİN

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı beyan ederim.

Öğrenci

Veli Anıl ÖZTÜRK

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Alkan UĞURLU

İmza

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmamın baőından sonuna kadar her tŒrlŒ yardımıını esirgemeyen danışman hocam Dr. Őđr. Őyesi Alkan UğURLU'ya.

Tez çalışmam boyunca her yardım talebimde beni kırmayan hocam Doç. Dr. Abdurrahman AKTOP'a;

Tezi bitirme konusunda bana her konuda bŒyŒk desteğini esirgemeyen arkadaőım yŒksek lisans Őđrencisi Yalçın IŐLEK'e;

BugŒnlere gelmem de en bŒyŒk destekçim ve emekilerim olan benden maddi ve manevi anlamda hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen, annem Saadet ATEŐOđULLARI, babam Mustafa ŐZTŒRK, kardeőim Andaç ŐZTŒRK'e ;

Tezimin yazım ve yapım aőamasının her saniyesinde desteği olan, beni her zaman destekleyen, manevi gŒcŒnŒ her zaman hissettiğim Ceren KESBİÇ'e;

Ayrıca Sağlık Bilimleri EnstitŒsŒ idari ve akademik personeline Őzverili destekleri için samimi duygularımla teőekkŒr ederim.

ÖZET

Amaç: Sportif ahlaki yaklaşım ile sporda karaktere ilişkin vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nicel verilere dayalı genel tarama modelinde ve ilişkiisel tarama modelinde bir araştırmadır.

Yöntem: Araştırmada iki adet ölçek kullanılmıştır. Bunlar; Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği ve Sporda Karakter Ölçeğidir. Araştırmanın evrenini; 2017 yılı Antalya Kemer ve 2018 yılı Antalya merkezinde yapılan bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcular ($n=678$) olarak tespit edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada 2017 ve 2018 yılı Antalya ve Antalya Kemer ilçesinde yapılan bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcular ($n=489$)evrenden yansız olarak basit tesadüfi örnekleme alma yöntemiyle seçilmiştir.

Sonuç: Araştırma genelinde sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile sporda karakter düzeyleri arasında negatif, anlamlı ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu; sporcuların karakter düzeylerinin ahlaktan uzaklaşma düzeylerini anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sporda Ahlaktan Uzaklaşma, Sporda Karakter, Vücut Geliştirme, Bilek Güreşi, Antalya

ABSTRACT

Purpose: This research, based on quantitative data of general and relations survey model, done for identifying morals on sports, bodybuilding based on personality and determining the opinions of the competitor arm wrestlers.

Method: Two pieces of scales were used in the research. These are; secession from morals in sports scale and Personality in Sports scale. Research world; Deducted from competitor sportsman from arm wrestling, bodybuilding competitions ($n=678$) in the years of 2017 Antalya Kemer and 2018 Antalya City Centre.

Results: In the research, the licensed competitors ($n=489$) from 2017 and 2018 Antalya and Antalya's District of Kemer arm wrestling, bodybuilding competitions were chosen as impartial from the world with basic coincidental sampling.

Conclusion: Generally, there is a negative, significant and medium degree correlation among athletes distancing themselves from morals in sports and personality in sports; the result was that the level of character of the athletes significantly affected the levels of deterioration.”

Keywords: Secession of morals in sports, Personality in Sports, Bodybuilding, Arm wrestling, Antalya

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Sportif Ahlak	3
2.1.1. Spor	3
2.1.2. Ahlak	4
2.1.3. Ahlak Eğitimi	6
2.1.4. Spor-Ahlak İlişkisi	8
2.1.5. Spor Ahlakı	11
2.1.6. Seyirci - Taraftar Ahlakı	14
2.1.7. Yönetici Ahlakı	15
2.1.8. Olimpik Ahlak	16
2.1.9. Sporcu Ahlakı	19
2.1.10. Sportif Erdem	21
2.2. Karakter	23
2.2.1. Karakter Eğitimi	25
2.2.2. Değer Kavramı	27
2.2.3. Değerler Eğitimi	30
2.2.4. Sporun Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi ile Olan İlişkisi	32
3. GEREÇ ve YÖNTEM	41
3.1. Araştırma Modeli	41
3.2. Evren ve Örneklem	43
3.3. Örneklem Özellikleri	44
3.4. Veri Toplama Araçları	45
3.4.1. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği	45
3.4.2. Sporda Karakter Ölçeği	45
3.5. Verilerin Çözümü	46
4. BULGULAR	52
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	52

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	55
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	56
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	58
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	59
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	60
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	61
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	63
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	65
5. TARTIŞMA	67
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	70
6.1. Sonuç	70
6.2. Öneriler	74
KAYNAKLAR	75
EKLER	83
EK- 1 Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ve Sporda Karakter Ölçeği	

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 3. 1.	Araştırmaya katılan sporcuların örneklem özelliklerine ilişkin Frekans dağılım tablosu	44
Tablo 3. 2.	Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti kolmogorovsmirnov ve shapiro-wilk analiz tablosu	46
Tablo 3. 3.	Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti betimsel istatistik analiz tablosu	48
Tablo 3. 4.	Sporda karakter ölçek veri seti kolmogorov smirnov ve shapiro-wilk analiz tablosu	49
Tablo 3. 5.	Sporda karakter ölçek veri seti betimsel istatistik analiz tablosu	50
Tablo 4. 1.	Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Analiz Sonuçları	52
Tablo 4. 2.	Sporda Karakter Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Analiz Sonuçları	53
Tablo 4. 3.	Sporda Ahlaktan Uzaklaşma ile Sporda Karakter Algı Düzeyleri Arasında Basit Korelasyon Analiz Sonuçları	55
Tablo 4. 4.	Sporda karakter düzeylerinin sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde anlamlı etkisine ilişkin basit regresyon analiz sonuçları	56
Tablo 4. 5.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Spor Branşı Değişkeni Gruplarına İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Analiz Sonuçları	59
Tablo 4. 6.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Cinsiyet Değişkeni Gruplarına İlişkin Bağımsız Örneklem T Testi Analiz Sonuçları	60

Tablo 4. 7.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Milli Sporcu Olup Olmama Değişkeni Gruplarına İlişki Bağımsız Örneklemeler T Testi Analiz Sonuçları	60
Tablo 4.8.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Yaş Değişkeni Gruplarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları	61
Tablo 4. 9.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Yaş Değişkeni Gruplarına İlişkin Varyans Homojenliği Analiz Sonuçları	62
Tablo 4. 10.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Yaş Değişkeni Gruplarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	62
Tablo 4. 11.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Gruplarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları	63
Tablo 4. 12.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Gruplarına İlişkin Varyans Homojenliği Analiz Sonuçları	63
Tablo 4. 13.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Eğitim Düzeyi Değişkeni Gruplarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları	64
Tablo 4. 14.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Lisanslı Sporculuk Süresi Değişkeni Gruplarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları	65
Tablo 4. 15.	Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Lisanslı Sporculuk Süresi Değişkeni Gruplarına İlişkin Varyans Homojenliği Analiz Sonuçları	65

Tablo 4. 16. Sporda Karakter Düzeyleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Düzeyleri Ortalamalarının Lisanslı Sporculuk Süresi Değişkeni Gruplarına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

65

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3. 1.	Araştırmanın kurgulanan kuramsal modeli	41
Şekil 3. 2.	Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti frekans dağılım grafiği	46
Şekil 3. 3.	Ahlaktan Uzaklaşma Ölçek Veri Seti Q-Q Pilot Grafiği	47
Şekil 3. 4.	Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti saplı kutu grafiği	47
Şekil 3. 5.	Sporda karakter ölçek veri seti frekans dağılım grafiği	48
Şekil 3. 6.	Sporda karakter ölçek veri seti Q-Q pilot grafiği	49
Şekil 3. 7.	Sporda karakter ölçek veri seti saplı kutu grafiği	50
Şekil 4. 1.	Sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeylerine ilişkin saçılım grafiği	56
Şekil 4. 2.	Regresyon Modeli Atıkların Normal Dağılım Grafiği	58
Şekil 4. 3.	Regresyon Modeli Atıkların P-P Dağılım Grafiği	58

SİMGELER ve KISALTMALAR

df	: Serbestlik Derecesi
F	: F Testi
N	: Örneklem Sayısı
p	: Anlamlılık Değeri
r	: Korelasyon Katsayısı
ss	: Standart Sapma
t	: t Testi
x	: Aritmetik Ortalama
β	: Standardize Regresyon Katsayısı

1. GİRİŞ

Spor-ahlâk alanları arasındaki ilişkiler bilimsel olarak çok az ele alınmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri bu alanın diğer alanlara oranla subjektif soyutlamalara ve yorumlara daha fazla açık olmasıdır. Diğer önemli bir sebep ise, bilim adamlarının bu alanla ilgili tavırlarıdır. Ancak son zamanlarda bilim adamları kararlı bir şekilde bu alana yönelmeye başlamış ve bu alanı araştırma konusu olarak ele almışlardır.

Spor günümüzde bütün toplumların ortak dili ve eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Spordan maksimum verim sağlayabilmek için ilk çağlardan bugüne kadar uzanan spor ahlakının, kurallarına ve felsefesi ilkelerine sadık kalınarak mümkündür. Spor, bünyesinde birçok duyguyu barındırmaktadır. Bunların içerisinde rekabet, saygı, hoşgörü, sevgi, erdem, haz, stres vb. birçok insanı kavramlar mevcuttur. Ayrıca spor, insanların hayatına dolaylı ya da direkt olarak girmiş ve toplumun ayrılmaz bir parçası olarak kalmayı günümüze kadar başarmış sosyal bir olgudur.

Zira bu çalışmamızda Türk sporcularının davranışları, ahlâk değerlerimize göre irdeleneceğinden bu konu ciddi bir öneme sahiptir. Spor-ahlak ilişkisini ele alarak bu konuya ışık tutabilmek, Türk sporuna katkıda bulunmamıza yardımcı olacaktır.

Sporcuların önceden belirlenmiş kurallara uyup uymaması spor ahlakının normatif yönüdür. Ama daha önemlisi ve normatif spor ahlakını da içine alan olgu temel toplumsal değerlerin çiğnenmesidir. Bu olumsuz olgu sporla ilgili çoğunluk tarafından fark edilmeyebilir. Kendisini sporla gerçekleştirme deneyimi sporcuyla önceden düşünemeyebileceği sonuçlarla karşılaştırabilir. İlk başladığı anlarda spor yapmak iyi ve güzel yaşamak için bir anahtar olarak sunulur. Yaşın ilerlemesi, becerilerin gelişmesi, teknik ile verimin artması sporcuyla içinde spordan başka bir yaşamın olmadığı dünya ile sınırlar. Bu dünya ki, kuralları hep kazanmaya, hep zirveye kilitlenmiştir. Standart insan eylemi olarak, spor yapmak onlar için kaybedilmiş bir değer olarak görünür (Şahin, 1995).

Belli bir programla çalışmalar ilerledikçe, spor yapan ve yaptıranda beklentiler farklılaşır. Burada farklılaşan beklenti daha ileri bir spor bilincine ulaşmakla mümkün olmaktadır. Daha ileri bir spor bilinci ve kapasitesindeki kişi bunu değerlendirmek ve pazara sunmakla

işe başlıyor. Spor yapanın etkinliğinin maddi bir değer oluşturması; izleyenden organize edene kadar geniş bir çerçevede değer farklılaşması oluşturuyor. Oyun, antrenman, yarışma, mücadele, dostluk, tanışma ve gezi olanakları arttıkça, zamanın büyük bir bölümü spor yapmakla dolmaya başlar ve o an spor bir hobi olmaktan çıkıp iş (meslek) olarak karşımıza çıkar. İşte spor meslek olarak örgütlendiğinde yeni değerler oluşturur. Bu değerler genel ahlakın dünya, toplum ve insan görüşüne uymaktadır. Sporda oluşan değerler, insanlık onurunun, kişisel hakların korunması, bireysel otonomi ve kişisel gelişim gibi temel değerlerin özel görünümüdür. Bunlara, hayat şartlarının iyileştirilmesi, sağlık, geçim sağlama gibi pragmatikdeğerler eşlik eder (Şahin, 1995).

Para kazanmanın toplumun hemen her kesiminde vazgeçilmez bir değer olduğu açıktır. Spor yapmakla yola çıkıp meslek olarak sporu seçen bir kişinin, maddi kaygılarından dolayı meslek ahlakı çerçevesinde sporu özümsemesi, sporun mantalitesine uygun tutum ve davranışları yaşama geçirilebilmesi, içinde yaşadığımız toplumsal süreçte oldukça güçtür (Şahin, 1995).

Spora yüklenen görev değişip, sporda değerler toplumda değişen değerlerle aynı doğrultuda gelişince spor ahlakının da sorunları artmaya devam eder. Bu doğrultuda her ne pahasına olursa olsun kazanmalıyım, kaybetmek her şeyin sonudur, mantığı oluşmaktadır. Böylesi bir yaklaşım başarıya giden yolda her türlü çirkin girişimi (şike, doping, şiddet, vb.) olağan saymaktadır. Başarıyı engelleyen kişilere veya takımlara şiddet uygulamak sporda bugün hızla artan bir tutumdur (Şahin, 1995). Bu artışı görmek ve somutlamak, bu çalışmanın amaçlarından birisidir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sportif Ahlak

2.1.1. Spor

Belirli kurallar ve tekniklere bağı kalınarak zihinsel ve bedensel gelişim sağlama amacının yanında eğlenme ve yarışma amacı da bulunan hareketler bütünüdür (TDK, 2018).

İlk olarak antik Yunan'da doğan spor olimpiyatlar düzenlenerek gelişimi desteklenmiştir. Zaman içerisinde çeşitli branşlara ayrılmış ve gelişimi çeşitli toplumsal gereksinimlere göre devam etmiştir. Roma uygarlığı döneminde gençleri savaşa hazırlamak için kullanılmıştır (Dolaşır, 2006).

Modern anlamda spor ancak 19. yy.'da başlamıştır. İlk takımlar kurulmuş yarışmalar düzenlenmiştir. Bu tarihten günümüze kadar olan zaman diliminde gelişimi devam etmiştir. Son zamanlarda sporun diğer bilim dallarıyla yakın ilişkiler içerisinde olması bilim adamlarının dikkatini çekmiş ve bu yüzden sporun diğer bilim alanlarıyla olan ilişkileri araştırılmaya başlanmıştır (Teo, 2010).

Spor günümüzde ise, toplumların ve insanların en büyük uğraşlarından birisi olup insan hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnsanları spor yapmaya yönelten birçok sebep vardır. Bunlar; yeteneklerini geliştirmek, fizikî ve ruhî yönden sağlıklı, güçlü ve mutlu olmak şeklinde sıralanabilir (Ergün, 2013).

Spor için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Spor, "ferdin tabii çevresini, beşerî çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, psikoloji ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur" (Erkal, 1981). Burada sporun insanların ruhsal ve fiziksel yönden gelişimine katkıda bulunduğu ve insanları sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Özbyaydar ise, sporu, "az veya çok dakiklik, incelik isteyen beden hareketlerinin doğrudan kendisinden zevk alırken eğlendiren, hatta dinlendiren ve genellikle bazı kurallara

uyularak yapılan eylem" şeklinde tanımlamıştır (Özbaydar, 1983). Bu tanımda sporun insanlar için bir ölçüde eğlence aracı olduğundan söz edilmektedir.

Diğer bir tanıma göre ise spor; "ferdi veya kolektif oyunlar şeklinde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan bazı kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklenmeyen bedensel hareketlerin tümüdür" (Meydan Larousse, 1973). Bu tanımda ise spor yarışmaya yol açan oyunlar olarak ifade edilmiştir.

Özcan (1989)'a göre ise spor; "kural, organizasyon, tavır, norm ve değer bakımından insanı yönlendiren bir faaliyettir. Spor, saf madde değildir, onun bir ruhu da vardır. Kısaca spor dünyası, insanın dünyasıdır. İnsana manevî bir istikâmet verir" (Özcan, 1989). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sporun en büyük özelliği belirli kurallara göre uygulanması ve insan davranış ve eylemlerini daha önceden tesbit edilmiş kurallarla sınırlamasıdır. Zira her spor branşının kendine özgü ve uyulması gereken kuralları vardır. Görüldüğü gibi spor insan ruhuna hitap eder, ona yaşama sevinci verir. Kendini gerçekleştirme, eşitlik, haz, yaratıcılık, tabiiyet ve diğer değerler sporun ayrılmaz bir parçasıdır.

2.1.2. Ahlak

Belirli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının toplamı, kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallarına denir (Ekşi ve Katılmış, 2011).

Ahlak, kısmen doğal, kısmen uzlaşım ve kısmen de gelenekleri benimseme yoluyla oluşan, düzen ve anlam yapılarını kapsayan, bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenen norm ve değerlerin soyutlamasıdır (Gündüz, 2010).

Yunanca "ethos", Latince moral, İngilizce ethics, moral, Fransızca éthique, morale ve Almanca etik anlamlarına gelen ahlak, Türkçe huy, mizaç, karakter sözcüklerinin karşılığı olan "hulk" kelimesi ile ifade edilmektedir (Gündüz, 2010).

Kohlberg ahlakı kademeli farklılaşma ve sosyal bilginin entegrasyonu yoluyla karakter değişim süreci altındaki genel ya da evrensel bilişsel sistem olarak tanımlamıştır (Passini, 2014).

Ahlak, bir dizi erdem veya kişisel niteliğe sahip olmak ya da kişisel, sosyal davranışlar için ortak kural ve prensipler olarak belirtilirken bir toplum içinde kişilerin uyması gereken olumlu ve olumsuz davranışlar, kurallar bütünü biçiminde tanımlanmıştır (Onat, 2011).

Candee ve Kohlberg ahlakın haklar, görevler ya da her iki tarafın da refahını içeren kişiler arası davranışa sahip olmakla bağlantılı olduğunu savunmaktadır (Sılay, 2014).

Toplumsal davranışlar, normlar çerçevesinde sergilenen davranışlar, töre bilimi ve ahlak felsefesi yani etik olmak üzere dört farklı alanda anlam bulan ahlak, antropologlara göre, bir toplum tarafından kabul edilen, öne sürülen davranışlar toplamı ve belli bir toplumun belli bir döneminde gerçekleşen kişisel veya toplumsal davranış kurallarının tümüdür (Gündüz, 2010).

Ayrıca insanlığın onayladığı ve kesinlik kabul etmeyen eylemlere ilişkin değerler toplamına da ahlak denilmektedir (Kesgin, 2010).

Shweder, Much, Mahapatra ve Park (1997) özerkliğin etiği, grup ve maneviyattan oluşan büyük üçlü ahlaki teoriyi geliştirmişler. Ahlaki özerklik ifadesi; davranışının başkalarına zarar verip vermeyeceğini düşünen ya da haklarını kısıtlayarak kendi kararlarını veren özgür insanlar olarak ifade edilmiştir. Grup etiği, sosyal bir gruba ait olmak olarak açıklanırken maneviyatın etiği ise ahlaki saflığı başarmak için manevi konuları takip etmek olarak tanımlanmaktadır (Vauclair ve ark, 2014).

Ahlak kısmen doğal, kısmen uzlaşım ve kısmen de gelenekleri benimseme yoluyla oluşan, düzen ve anlam yapılarını kapsayan, bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenen norm ve değerlerin soyutlamasıdır (Gündüz, 2010). Yine Damon (1988), sosyal alanda çalışma yapan bilimcilerin ahlakı tanımlamada aşağıdaki gibi altı yol izlediklerini ifade etmiştir (Vessels ve Huitt, 2005).

Bunlar;

- 1) İyi ve kötüyü ayıran ve iyi reçete yazan değerlendirici bir yönlendirme,
- 2) Kollektif toplum standartlarına karşı sorumluluk duygusu,
- 3) Başkalarının ilgilerine göre hareket etme sorumluluğu,

- 4) Diğerlerinin haklarına yönelik bir ilgi,
- 5) Kişilerarası ilişkilerde dürüstlük taahhüdü,
- 6) Ahlaki olmayan eylemlere olumsuz tepki vermedir.

2.1.3. Ahlak Eğitimi

Ahlaki gelişim; çocukluğun en önemli yönü, aile ve toplumun en önemli sorumluluğu olduğu kadar toplum normlarını içselleştirme olarak da tanımlanmıştır (Tichy ve ark, 2010). Kohlberg'e göre ahlaki gelişim daha az benmerkezcilik ve daha karmaşık konularda tarafsız muhakeme halindedir (Musschenga, 2009). Mouratidou, Goutza ve Chatzopoulos (2007) ise ahlaki gelişimi karar verme ve yargılama yapabilme kapasitesi olarak ifade etmişlerdir (Jacobs ve ark, 2013).

Ahlaki gelişim ile birlikte ahlaki olgunluk düzeyine erişmenin kişiliğe yansıtacağı ve kişilik gelişimini destekleyeceğinin, çoğu zaman kullanılan bir ifade olduğu görülmektedir (Kesgin, 2010). Bu nedenle etki alanlarını göz önünde bulundurursak daha etkin ve daha başarılı bir ahlaki gelişime ulaşmak için ahlak eğitimi gerekli bir kavramdır.

Ahlak eğitimi kavramları eski yunan medeniyetinden günümüze kadar güncelliğini koruyan bir konudur (Xiao, 2012). Amacı, ahlaki ikilemler ile çocuğun gelişiminde bir evreden diğerine geçerken cesaretlendirilmesi ve topluma uyum sağlamayı öğrenmesi için desteklenmesidir (Musschenga, 2009). Bununla bağlantılı olarak Durkheim ahlak eğitimi iki genel grupta toplamaktadır. Bunlar; ahlaki unsurlar (Disiplin anlayışı, sosyal gruplara bağlılık ve irade özerkliği) ve ahlaki unsurların çocukta oluşturulmasıdır (Disiplin anlayışının ve sosyal gruplara bağlılığın çocukta oluşturulması). Bireyin hareketlerini kısıtlama imkânı veren disiplinli olma ve kişisel çıkarlarının üstüne çıkıp geneli düşünebildiği sosyal gruplara bağlılık ve bunları algılayarak bilinçli olma durumları gereklidir (Gündüz, 2010).

Ahlaki olarak eğitilmek; koşullandırma, çalışma ya da doktrinleşmenin de ötesinde bir anlayış türünü içermektedir. İnsanlar eylemler kadar uygun bir şekilde uygun neden ve kavramlar ışığında da düşünmek ve öğrenmek zorundadırlar (Wilson, 1998). Bu zorunluluk ile ahlak eğitimi, insanların yaptıkları eylemlerin iyi ya da kötü olmalarına göre farkındalık yaratıp yaşamdaki gerçekleri öğrenmelerini içermektedir (Wang ve ark,

2013). Dolayısıyla ahlak eğitiminin temel amaçları arasında kişinin kendini denetlemesi ya da kontrol mekanizması elde etmesi yani davranışlarının iyi veya kötü olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapma becerisi kazandırması vardır. Bu yolla olgun davranışlarda alışkanlık kazandırma, üstün ahlaka ulaşım bireyin ahlaklı bir kişilik geliştirmesi kendine ve başkalarına mutluluk getirici hareketlerde bulunması sağlanmaya çalışılmaktadır (Kesgin, 2010). Düzgün karakteri olan ve toplum tarafından saygı gören bireylerin yetiştirilmesi bir bütün olarak ailenin, okulun ve toplumun en önemli ortak hedeflerindedir. Bu hedeflere ulaşma sadece bireye değil diğer aktörlere de huzur ve mutluluk getirecektir (Yüksel, 2012).

İnsan yaşayışının temelinde yer alan, birbirini var eden ahlak ve eğitiminden birbirini eksikliği hem diğerini hem de toplumu oldukça şiddetli etkiler hatta dünyadaki sorunların temelinde başarılı bir ahlak eğitiminin gerçekleştirilmemiş olmasının yattığı iddia edilmektedir (Gündüz, 2010).

Durkheim ve Dewey'e göre eğitim, sosyal bağlılık için ahlaki bir gündeme sahip olmalıdır. Ayrıca toplum ihtiyaçlarındaki derin değişikliklerin okullar aracılığıyla ele alınması gerektiği ve okulların bütün öğeleri ile birlikte bu değişiklikler arkasındaki büyük güç olan ve kendini sosyal bir çaba olarak tanımlayan ahlak ile ilişkilendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (LePage ve ark, 2011). Yine Nucci ve Narvaez (2008) değer etikleri, ahlaki muhakeme ve ahlaki duygu temelli eğitim olmak üzere ahlak eğitiminin üç temel iskeletinin olduğunu ileri sürmektedir (Han, 2014). Bu tanımlar da ahlaki değerlerin aktarılmasında yani kişiliğin şekillenmesinde eğitimin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Sukhomlinsky kişilik etrafındaki bütün gelişmelerin merkezinde ahlak eğitiminin olması ile ilgili birçok çalışmaya yer vermiş ve ahlakın evrensel değerleri ya da ABC'si olarak adlandırdığı beş temel prensibi belirlemiştir (Cockerill, 2011).

Bu prensipler;

1. Diğer insanlarla yaşadığını asla unutma. Başkalarının yararına olacak şekilde hareket et. Tüm arzuların tatmin olmayabilir.
2. Başkalarının çabaları sonucu memnun olduğun bütün iyi şeyler için minnettar ol.
3. Kişi çalışmadan dürüst bir şekilde yaşayamaz.

4. İyi yürekli ol ve ihtiyacı olanlara yardım et. Annene ve babana saygı göster ve onları onurlandır.

5. Kötülüğe kayıtsız kalma. Aktif bir şekilde karşı çık.

2.1.4. Spor-Ahlak İlişkisi

Spor ve ahlak ilişkisi ülkemizde, bilim adamları tarafından şimdiye kadar çok az ele alınan bir araştırma konusudur.

Spor ve ahlak, birbirinden ayrı alanlarmış gibi kabul edilmelerine rağmen, bu iki alan arasında şu ana dek göz ardı edilmiş çok anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Çünkü her iki alanın ortak olan çıkış noktası insan ve insanlar arası ilişkileri düzenleyen kurallar sisteminin bulunmasıdır. Bu iki alan, insanlar arası ilişki ve faaliyetleri kurallar sistemi içerisinde düzenlerler. Her iki kavram da insanlar arası ilişkilerin, etkileşimlerin sonucunda ortaya çıkmışlardır (Pehlivan, 2004).

Ahlak; insan davranışları ve bu davranışlar sonucu ortaya çıkan ilişkiler üzerinde durur. Amacı ise; belirli kurallar çerçevesinde, insanların toplum tarafından beğenilen davranışları oluşturmalarını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda konu insan ilişkileri olunca, gündeme evrensel bir nitelik taşıyan spor kavramı gözardı edilemez (Yaman, 2012).

Spor; sosyal normlar, kurallar ve roller sistemi olarak da görülebilir. Karşılıklı olarak spor yapılmak istendiği zaman, eylemler sınırlandırılır ve kuralların da öğrenilmiş olması gerekir (Çelen, 2012).

Sporcu yaptığı davranışlar bakımından bazı kurallara uyması gerektiğini, kuralları çiğnediği zaman ise galibiyetin veya mağlubiyetin bir değeri olmadığını kendisi de kabul eder. Meselâ; kendi odasında tek başına duvarlara küfreden sporcuya kimse bir şey diyemez. Fakat bu davranışı müsabaka esnasında eyleme dönüştürerek yaparsa, hem seyirci, hem sporcu, hem de hakemden tepki görür. Bu durumların sıklıkla yaşanmasından dolayı küfür artık ahlaki bir sorun olmaktan çıkarılmış ve cezai yaptırımı olan bir durum haline getirilmiştir. Çünkü küfretme davranışı toplum tarafından tasvip edilmeyen ve ahlak kurallarıyla bağdaşmayan bir davranıştır (Yapan, 1992).

Bir davranış tek başına ahlakla ilgili değildir. Ancak, bu davranış uygulamadan eyleme dönüştüğü ve başkalarını ilgilendirdiği oranda iyi-kötü, güzel-çirkin ve faydalı-zararlı

boyutları içinde bir değerlendirmeye tabi tutulur. Bu bakımdan sportif eylemler, doğrudan doğruya ahlakla ilgilidir. Çünkü sporda özellikle takım oyunlarında, başka insanlarla ilişki söz konusudur (Çakıroğlu, 2013).

Ahlak, en iyi hayat tarzının, en iyi yaşama şeklinin ne olduğunu tespitte çalışır. Gerçekler dünyasındaki bazı hareketlerin ve duyguların iyi, bazılarının da kötü olduklarını ifade eder. Bu bakımdan ahlak, insanda gerçekleşmesi istenen yüksek ruhî özellik ve yeteneklerin ortak ifadesidir (Öztürk, 1991).

Sporda, özellikle bir müsabakada, sporcu yaptığı davranışların bazılarının iyi, bazılarının kötü olduğunun bilincindedir ve sporun bir amacı da insanda gerçekleşmesi istenen fiziksel ve ruhsal özelliklerin oluşmasına katkıda bulunmaktır. Davranışlar, uygulamada iyi, kötü olarak değerlendirilmeye başlandığı andan itibaren ahlakî yargı ve değerler söz konusu edilmeye başlanır. Bunun da sebebi, ahlakî davranışların iradeyle yapılmış olması ve insanda bir değer şuurunun (bilincinin) bulunmasıdır. Çünkü ahlak; "severek ve isteyerek iyi davranışları yapma, kötü davranışlardan sakınma alışkanlığıdır" (Çağrı, 1981).

Zira iyi veya kötü davranışların sevilmesi ya da istenmesi iradi bir eylemle ilgilidir. Meselâ; bir hentbol karşılaşmasında gole giden rakibini kasten düşüren bir hentbolcunun bu ahlak dışı davranışa başvurusu, sportif eylemlerin insan iradesiyle yapıldığının bir göstergesidir (Yaman, 2012).

Ahlak; "insan davranışlarının iyi veya kötü olarak değerlendirilmesine yol açar. Çünkü psikolojik hadiselerde, "bu iyidir, bu kötüdür" diye bir hüküm verilemediği halde, ahlakî davranışlar iyi veya kötü damgasını alırlar. Bunun için de, ahlakî davranışın iradeyle yapılmış olması şarttır. Öyleyse nefes almak gibi, kalbin çalışması gibi, ani ışıktan gözün kamaşması gibi biyolojik hadiseler, ahlakla ilgili değildir. Buna göre; ahlakî davranışların bir diğer özelliği de kasıt, niyet ve iradeye dayanmasıdır. Ancak bu takdirde kişi yaptığı hareketlerden sorumlu tutulabilir; zira ahlakî hareketlerde sorumluluk esastır" (Kandemir, 1979).

Ahlak; "insanların toplum içindeki davranışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla kabul edilmiş kurallar olarak tanımlanabilir. Bu kurallar genellikle yazılı olmayıp, hukuk düzeninden bu yönüyle ayrılır; ancak ahlak ve hukuk yine de zaman

zaman özdeşleşen, toplumun uyduğu kurallardır. Uyulmadığı ve bu tür davranışların profesyonelce karşılandığı gerçeği var günümüzde. Bu nedenle bu tür durumlar spor içerisinde yasalaştırılmıştır. Bu bakımdan sporcuların da uyması gereken kuralların başında, ahlak kuralları bulunmaktadır" (Durusoy, 1991).

Özellikle takım sporlarındaki oyun kuralları, tıpkı ahlak kuralları gibi, müsabaka esnasında oyuncuların eylemlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla kabul edilmişlerdir. Bu noktada toplumdaki ahlak kurallarıyla, spordaki oyun kuralları ayrıca spor ve ahlak alanları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Ahlak; "bedence ve ruhça denge ister". Takım sporlarında sadece o oyunu oyun olarak ortaya koyan kurallar çiğnendiğinde, sporcu cezalandırılmaz. Meselâ; futbolcu topu taca attığı zaman, voleybolcu fileye temas ettiği zaman cezalandırılmaz. Aksine müsabaka esnasında rakibe zarar verebilecek her türlü hareket cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla bu noktada karşımıza ahlak değerleri çıkmaktadır. Çünkü başkalarına zarar vermek, ahlakî değer ve yargılara ters düşmektedir (Erdemli, 1996).

Spor ve spor müsabakalarının insanlar için, ahlakî ve sosyal bakımdan çok olumlu, eğitici fonksiyonları vardır. Çünkü insanın tüm varlığıyla bir bütünlük kazanması, spor yoluyla mümkündür. Dolayısıyla spor olumlu ahlakî etkisi yönüyle, ferdin yeniden sosyalleşmesine de yardımcı olur (Yapan, 1992).

Ayrıca spor müsabakalarının, saldırganlığı azaltıcı etkisi olduğu da kabul edilmektedir. Yani, insanı kötülüklerden, başkalarına zarar vermekten alıkoyan bir özellik, sporun temelinde vardır. Görüldüğü gibi sporu anlamlı kılan, onun insanî amaçlara hizmet etmesini sağlayan, en büyük yardımcı alan, ahlaktır (Şahin, 1998).

Spor, çoğu zaman evrensel ahlakî değerlerin gerçekleşmesinde büyük bir rol oynamıştır. Yıllarca siyahilere ikinci sınıf insan muamelesi yapan bazı ülkeler, günümüzde bu insanların sayesinde dünya ve olimpiyat şampiyonlukları kazanmaktadır. Böylece spor, insan haklarına saygı gibi, ahlakî ilkelere hizmet etmiş ve ahlakî açıdan büyük bir zafer kazanmıştır (Dolaşır, 2006).

Piaget'e göre ise, her ahlak bir kurallar sistemidir. Spor da, sosyal norm ve kurallar sistemi olarak değerlendirildiğine göre; spor ve ahlak alanları arasında göz ardı edilemeyecek kadar

sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişki ayrıca spor ahlakı ilminin temellendirilmesine de yol açabilir (Yapan, 1992).

2.1.5. Spor Ahlakı

Spor ahlakı, oyun ve spor faaliyetini mümkün kılan eyleme yönelik bir değer sistemidir. Centilmenlik ise, bu sistemin kalbidir (Dolaşır, 2006).

Sporun felsefesi; sportmenlik, centilmenlik yani fairplay'dir. Bu kavram spor ahlakının temel prensibini teşkil eder. Fairplay; "ilk defa İngiliz kolejlerinde ortaya çıkmış ve "iyi oyun" mânâsına gelecek şekilde kullanılmıştır. Daha sonra iyi oyunu ortaya koyarak "ruh hali", sporcuya yakışan davranış biçimi olarak tarif edilmiştir. Diğer bir ifadeyle iyi oyunun temini için, oyuna katılan tüm ilgililerin mutlak olarak yerine getirmek zorunda oldukları davranışların tümünü ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla Fransa'da oyun sahasında ve hayatta dürüstçe davranan kimseleri ve davranışları ifade etmek için, "o sportmence oynamaktadır" şeklinde kullanılmıştır. Elli yıl öncesine kadar, aynı manaya gelmek üzere, "o bir spordur-he is a sport" sözü kullanılırken zamanla spor menfi manalara da gelmeye başlamış ve ahlakî açıdan prestiji azalmıştır (Erçetin, 1991).

Türkçe 'de sportmenlik, sportmence gibi kelimeler, fairplay'in karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, kelimenin manasını kaybetmemesi için fairplay kelimesi tercih edilmiştir(Balçıkkanlı ve Yıldırım 2011).

1974 yılında fairplay'in muhtevası konusunda iki ayrı belge hazırlanmıştır. Aynı yıl Uluslararası Fair Play Komisyonu tarafından hazırlanan "Fair Play Konusunda Deklarasyon" tüm ülkelere ve spor örgütlerine gönderilmiştir. Bu belgede fairplay, "kendisine ve diğerlerine -rakibine, takım arkadaşlarına, müsabakanın hakemlerine, seyirci ve kamuoyuna- saygıya dayanan bir hayat görüşüdür. Bu görüş "her ne pahasına olursa olsun, kazanmak ve başarılı olmak ilkesini reddetmektedir" şeklinde tarif edilmektedir(Şahin, 1995).

Fairplay müsabıkların, oyun kurallarına mutlak ve istisnasız saygı göstermelerini gerektirdiği gibi, oyunun kurallarına mutlak saygının da ötesinde, özellikle müsabaka sporlarının belirli bir ruh hali içerisinde cereyan etmesini de gerektirmektedir" (TMOK, 2018).

Fairplay, sporcuların, kazanmak için her yol meşrudur ilkesine destek veren, hilekârlık, yalan, dolan gibi ahlakî değerlere aykırı ve toplum tarafından kabul edilmeyen davranışlarını reddeder. Aksine sporcudan oyun kurallarına uygun, başkalarına saygı, sıra, hak, adalet, hakkaniyet gibi yüce ahlakî değerleri göz önünde bulundurarak hareket etmesini istenmektedir (Balçıkanlı ve Yıldırım, 2011).

Spor ahlakının temel prensibi centilmence davranan, dürüst ve vicdaniyla hareket edebilen sporcuların yetiştirilmesine katkı sağlamaktadır. Spor ahlakının bunu gerçekleştirebilmesi için, kendi bünyesinde teori-uygulama dengesini kurması lâzımdır. Çünkü ahlakî eylem sadece uygulamada öğrenilir. Yani sporcu, antrenman ve çalışmalarda yaptığı eylemin ahlak kurallarına uygun olup olmadığını bizzat görebilir. Dolayısıyla teorik bir spor ahlak eğitimi yerine, uygulamalı eğitim hazırlanarak sporcu uygulamada daha başarılı olabilir (Dolaşır, 2006).

Günümüzde spor ahlakı bazı ciddi problemlerle karşı karşıyadır. Çünkü spor alanlarında, ahlakî davranışa uygun olmayan ve centilmenliği zedeleyici pek çok hadise cereyan etmektedir. Özellikle, sporun politikaya alet edilmesi ve profesyonelleşme centilmenliğinin, dolayısıyla evrensel ahlakî ilkelerin zarar görmesine yol açmıştır. Sporcular büyük meblağlarda paralar kazanmaya başlamış, siyasetçiler ise propaganda ve politik çıkarlar uğruna spor kullanılmıştır (Erdemli, 1996).

Galibiyetin herşey demek olduğu günümüzde sporcular ahlaki değer ve yargıları düşünmeden hareket ettiklerinden dolayı yeni problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Spor ahlakının, dolayısıyla centilmenliğin karşılaştığı problemlerin en önemlilerinden birisi de zirve sporu ve beraberinde getirdiği doping sorunudur. Zirve sporu herhangi bir branşta kazanmak ve en üst seviyeye ulaşmak için, sporcunun sahip olduğu tüm fiziksel yetenek ve kapasitesini zorlamasını öngörür. Çünkü zirve sporunun temel ilkesi daima ve daima kazanmak, başarılı olmak ve rekor kırmaktır. Sporcu her ne pahasına olursa olsun, en iyi dereceyi elde etmek ve kazanmak zorundadır. Zirve sporunda daha çabuk, daha yüksek ve daha güçlü olma mantalitesi vardır. Bu mantalite kazanmak için doğal güçlerin yetmediği anda fiziksel kapasitenin, dışarıdan alınan ilaçlarla takviye edilmesinde bir sakınca görmez (Katkat, 2005).

Spor, insanın kendini tanımasına, neleri başarıp, başaramayacağını görmesine, yeteneklerini geliştirmesine yardım eder. Ancak günümüzde sporda başarı ilerlemenin emrine verilmiştir. Rekor kırmak için sporcular, doping gibi, ahlak dışı olaylara başvurmuşlardır. Bugünkü anlamıyla doping, "sağlıklı kişilere sırf yarışmadaki performansını yapay ve fairness'e (hakkaniyet) uymayan bir şekilde yükseltmek amacı ile fizyolojik ve vücuda yabancı maddelerin normal olmayan şekil ve yollarla sporcuya verilmesi veya kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sportif doping, spor ahlakına, fairness'e ve kurallara uymayan bir davranıştır" (Durusoy, 1991).

Spor ahlakında centilmenlik, adalet ve sorumluluk ilkeleri esastır. Oysa zirve sporunun bir neticesi olan doping sorunu bu ilkeleri zedelemektedir. Doping birçok problemleri beraberinde getirmiş ve hatta çok sayıda sporcunun ölmesine yol açmıştır. Doping yapan bir sporcu, kendisi ve performansı hakkında kötü bir güven duygusu içindedir. Oysaki bütün sporcular, dopingin sağlık ve ahlak açısından kötü olduğunun bilincindedirler fakat buna rağmen bilgilerine ve hatta vicdanlarına zıt hareket ederek doping kullanmaya devam etmektedir. Bunun için günümüzde doping yapan pek çok sporcuya rastlamak mümkündür (Durusoy, 1991).

Doping, sporcular arasında bulunan rekabeti zedeler ve sporun anlamını yitirmesine neden olur. Görüldüğü gibi doping yapmak sadece sporcunun vücuduna değil, aynı zamanda spor ahlakına da zarar vermektedir. Performansı arttırmak için doping yapmak son derece yanlış ve ahlak dışıdır.

Günümüzde zirve sporu kazanmak için her yolu meşru sayar hale gelmiştir. Dolayısıyla zirve sporu, ahlakî saflığı kirletmiş ve sporcular başarı ve galibiyete programlanmış robotlar haline dönüştürülmüştür. Ahlak değerlerindeki değişme, zirve sporunun müsabaka ahlakını da etkilemiştir. Bu yüzden insanların utanma ve sıkılganlık eşikliklerinde sapmalar meydana gelmiştir (Balçıkanlı ve Yıldırım, 2011).

Görüldüğü gibi spor, ahlakî açıdan pek çok problemlerle karşı karşıyadır ve bu yüzden spor, ahlakî saygınlığını kaybetmeye başlamıştır.

"Spor, bir ahlak ağacıdır. Sporcular ise onun meyvesidir. Bu meyvelerin içinden çürük olanlar çıkabilir. Bu çürükler, düşmeye mahkûmdurlar. Ve bu ağaç, daha nice meyveler yetiştirir. Fakat bu çürüklük yani ahlaksızlık, ağacın köküne, spor sistemimizin içerisine

girerse bu ağaç, bu meyveyi kurtaramayacaktır. Ve kendisi de kuruyacaktır" (Erçetin, 1991). Bu nedenle sporla ilgilenen herkes, sporunun ve spor ahlakının geleceği açısından büyük sorumluluklarla karşı karşıyadır.

2.1.6. Seyirci - Taraftar Ahlakı

Günümüzde sporcu, antrenör, yönetici, hakem ve özellikle seyircilerin ve taraftarların spor alanlarındaki tavırları o milletin sahip olduğu spor kültürünün bir göstergesidir. Bu yüzden spor ahlakının en önemli kısımlarından birini de seyirci-taraftar ahlakı teşkil etmektedir (Başkaya, 2004).

"Seyirci, spora gönül veren ve herhangi bir spor branşına ilgi duyduğu için spor müsabakalarını izleyen kişidir" şeklinde tanımlanabilir. "Taraftar ise, spor branşına duyduğu ilgiden ziyade taraftarı olduğu kulübü ve takımını izlemek, desteklemek amacıyla spor müsabakalarına izleyici olarak iştirak eden kişidir" şeklinde tanımlanabilir (Tepe, 1998).

Yurdumuzda özellikle seyir sporlarında ağıza alınmayacak kadar ağır küfürlerin bir tezahürat şekli olarak kullanıldığı aşikârdır. Ayrıca müsabakalarda mücadele eden sporcuların olumsuz tezahüratlarla seyirciler ve taraftarlar tarafından kışkırtıldığı ve sonuçta sporun amacına ters düşen ve centilmenlikle bağdaşmayan davranışların meydana geldiğini üzümlere görmekteyiz (Özbek, 1999).

Son 30 yıl içerisinde spor alanlarında centilmenlik dışı şiddet olayları meydana gelmiş ve bu olaylardan pek çok insan zarar görmüştür. Hatta bu olayların daha geniş boyutta milletlerarası savaflara yol açtığı görülmüştür. 1970'li yıllarda Honduras ve Salvador devletleri arasında oynanan millî futbol karşılaşmasından sonra seyircilerin ve taraftarların başlattıkları kavgalar bu iki devletin arasını açarak bir savaşa sebep olmuştur (Başkaya, 2004).

Ne yazık ki, bu tür üzücü olaylar ülkemizde de cereyan etmiştir ve etmektedir. 1967 yılında Kayseri'de yaşanan spor anarşisi, Türk sporunun yüz karası olarak tarih sayfalarındaki yerini almıştır. Hatırlanacağı üzere o yıllarda; "futbol heyecanı bir tufan gibi yurdu kaplarken iller ve kentler arasında büyük bir rekabeti de beraberinde getirmiştir. Bu rekabet maçlarda, sahalardan çok tribünlerde veya stadyum dışında çirkin

olaylara, kavgalara ve hatta kanlı cinayetlere kadar uzanmaya başlamıştı. Futbol yurda yayılırken, sporun amaçlarından biri olan dostluk ve kardeşlik unutulmuş, yerini kan ve ölüme bırakmıştır" (Atabeyoğlu, 1991).

Spor alanlarımızın, savaş alanlarına dönüşmemesi için seyircilere ve taraftarlara çok önemli ahlakî sorumluluklar düşmektedir. Toplumsal açıdan sporun insanları birleştirici, bütünlendirici bir amaca hizmet ettiği unutulmamalıdır. Toplumda başarılı sporcuların şımartılması, seyircilerin ve taraftarların onlara gereğinden fazla önem vermesi, spor ahlakı açısından oldukça sakıncalıdır. Çünkü günümüzde; "sporculara ve daha ziyade futbolculara bir başka tabirle stat tanrılarına milyonlarca insan tapmaktadır. Burada sporcular için bir çeşit "insan putlaştırması" söz konusudur". Bu tür yanlış toplumsal yaklaşımlar sonucu sporcular ahlakî değerleri göz önünde bulundurmadan yaşamayı amaç edinmekte, davranışlarını ticarileştirmektedir (Atabeyoğlu, 1991).

Yurdumuzda spor ahlakının yerleşmesi bakımından seyirci ve taraftarların centilmence davranan sporcuları hangi takımdan olursa olsun desteklemeleri, centilmenlik dışı hareketlerde bulunan ve özel yaşantısına dikkat etmeyen sporculara ise, hak ettikleri şekilde muamele etmeleri gerekmektedir. Ayrıca sporun amacının kavga değil, barış, dostluk ve kardeşlik olduğu unutulmamalıdır. Seyirci ve taraftarlarımızın bu ilkeden hareketle centilmence davranmaları, spor ahlakının problemlerini çözmesine yardımcı olmalıdır (Adasal, 1979).

2.1.7. Yönetici Ahlakı

Sporcuların, spor konusunda yetiştirildiği ve eğitildiği bir kurum olarak, spor kulüplerine ve bu kurumda görev alan yöneticilere, spor ahlakı açısından, büyük görevler düşmektedir. Spor kulüpleri, centilmen sporcular yetiştirilmesi hususunda, gerekli şartları bünyesinde taşımaktadır. Özellikle, kulüp alt yapılarında ve bu kurumların açtığı yaz spor okullarında, spor ahlakı konusunda, eğitici programlar uygulanmak suretiyle, genç sporcularda centilmenlik duygusu harekete geçirilebilir. Daha geniş boyutta, takımların sezon başı hazırlık kamplarında sportif etkinlikler yanında, sporcular oyun kurallarına uyma, dolayısıyla, sportmence davranma hususunda eğitilebilirler. Yöneticilik ahlakının, spor ahlakı içinde özel bir yeri vardır. Spor yöneticisi, "spor hizmet ve faaliyetlerinin, sevk

ve idaresinde, çeşitli şekillerde görev alan, bu hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde emeği geçen görevlidir(Demirci, 1986).

Pek çok insan, spora hizmet için değil, tanınmak ve meslekî çıkar sağlamak amacıyla, kulüp yönetimlerinde görev almaktadır. Çünkü günümüzde bir kulüpte başkan veya yönetici olmak, önemli bir ayrıcalıktır. Tıpkı, cumhurbaşkanı veya başbakan olmak gibi. Dolayısıyla güzide bir kulübün başkanı olan insan, bu ayrıcalıktan istifade ederek, kendi mesleğiyle ilişkili, önemli iş bağlantıları yapabilmektedir. Yöneticilerin ahlak dışı davranışları, bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Yöneticinin görevi, kulübüne ve dolayısıyla spora hizmet etmektir. Kulübü, kendi şahsî çıkarları doğrultusunda kullanmak değildir (Erçetin, 1991).

Günümüzde kulüp yönetici ve başkanlarının, tüccar, fabrikatör gibi, zengin iş adamlarından oluştuğu görülmektedir. Nasreddin Hoca'nın dediği gibi, parayı veren, düdüğü öttürmekte ve kulüpler de bu insanların elinde oyuncak olmaktadır. Bu nedenle, spor sistemi içerisinde, yöneticilik vasıflarına sahip, spor yöneticilerinin yetiştirilmesi, Türk sporunun geleceği açısından, büyük önemi haizdir (Yapan, 1992).

Yöneticilerin izledikleri yanlış transfer politikası sonucu, transfer pazarı bir çeşit, esir pazarı olmuştur. Bu pazarlarda, en yüksek parayı veren, istediği sporculara sahip olmaktadır. Spor pazarında ambalajlanıp, satılan sporcular, ticarî alışveriş objesi olmuşlardır. Bu tür uygulamalar, spor ahlakı açısından oldukça sakıncalıdır (Özbek, 1999).

İdeal bir spor yöneticisi, her şeyden önce, dürüst çalışma ahlakına yani meslek ahlakına sahip olmalı, "sporcuları ahlaken temiz, örnek hareketlerle sevk ve idare etmelidir". Spor ahlakının gelişebilmesi, spor bilgisi yüksek, yöneticilik vasıflarına sahip spor yöneticilerinin yetiştirilmesiyle mümkün olabilir (Erçetin, 1991).

2.1.8. Olimpik Ahlak

Olimpiyat oyunları, sporun evrensel boyutlara ulaşmasında ve dünya üzerinde yaygın olarak uygulanmasında büyük bir rol oynamıştır. Modern olimpiyatların temelini teşkil eden, eski olimpiyat oyunlarının; "Yunanistan'ın Pelopones Yarımadası'nın,

güneybatısında, Eski Olimpia'da, M.Ö. 776 yılında başladığı ve M.S. 393 yılına kadar sürdüğü, mevcut kayıtlardan anlaşılmaktadır(Özdilek ve ark, 2002).

Eski Olimpia, çok eski tarihlerden itibaren, bölgenin dini merkeziydi. O tarihlerde büyük Toprak Tanrısı (Rhea)'na inanılırdı. Olimpia, askeri güçlerin müdahale edemediği, bir dini merkezdi. Yılın belirli günlerinde, bu merkezde yapılan dini kökenli festivallerde, eski olimpiyatların başlangıcı kabul edilebilecek koşulların yer aldığından söz edilmektedir" (TMOK, 2018). Bu ifadelerden, eski olimpiyat oyunlarının, dini amaçlara yönelik olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Modern Olimpiyat Oyunları'nın kurucusu ve olimpik hareketin öncüsü, Baron Pierre de Coubertin'dir. Modern olimpiyat fikrinin muhtevasını, modern olimpiyatların kurucusu Baron Pierre de Coubertin'in çeşitli kitap, yazılı beyan, deklarasyon ve diğer yazılı belgelerinde bulmak mümkündür. Temel anlamında olimpizm, beden gücü ve becerisi ile birlikte, insan aklının gelişmesini hedef alan ve böylece, insanın tüm niteliklerini simetrik biçimde ve bir uyum içinde gelişimini hedef alan felsefedir. Amaçlarından bir diğeri de, insanı eğitmek, karakterini ve ahlakını kuvvetlendirmek, eski olimpiyat oyunlarının ideali olan, "KalosKagothos" yani insanı yaratmaktır (Özdilek ve ark, 2002).

Olimpizm tam manası ile, eğitsel ve pedagojik amaçlar güder. Olimpizm ne bir din, ne sosyal bir doktrin, ne de sosyal, ekonomik bir sistemdir. Olimpizm, bir ruh halidir, hayat tarzıdır, insanlık görüşüdür. Asalet ve tertemiz ahlak okuludur, kısaca, "çıkarsız bir ideal" inancıdır" (TMOK, 2018).

Görüldüğü üzere olimpizmin amacı, spor yoluyla her türlü kötülükten arınmış, ahlakî değerlere sahip insanlar yetiştirmektir. Bu durum aynı zamanda, olimpik ahlak fikrinin temellendirilmesine yol açmıştır. Olimpik ahlak; eğitim yoluyla, dengeli bir karaktere sahip, topluma yararlı, ahlaklı insanın yetiştirilmesi yanında, "kâmil insanı" yaratmayı amaçlar. Yeni çağın olimpik ahlakı, eğitime aittir. Madalyalar, olimpik rekabetin asil ahlakını bir ölçüde sembolleştirmektedir. Olimpizmin diğer bir faaliyeti de, Modern Olimpiyat Oyunları'dır. Olimpiyat oyunları, dünyadaki en büyük spor organizasyonları olup ilk modern olimpiyat oyunları 1896 yılında, Yunanistan'ın başkenti Atina'da yapılmıştır (Kasap, 1991).

Olimpik hareketin öncüsü ve ilk Uluslararası Olimpiyat komitesi Başkanı Baron Pierre de Coubertin, modern olimpiyat oyunlarını şöyle tanımlamıştır; "Modern olimpiyat oyunları, spor dallarının dünya şampiyonası değildir. Ülkelerarası spor rekabetinin, bir kardeşlik havası içinde, ırk, din ve politik nedenler dışında, özgürce yapılabilmesi amacıyla, her dört yılda bir düzenlenen spor şölenidir (Bailey, 2013).

Coubertin, olimpiyat oyunlarına katılacaklar için, önemli bir ideolojik şart koymuştur. Sporu, yalnız kendi zevkleri, bedensel, ruhsal, aklî ve ahlakî harmonisi için yapanlar bu oyunlara katılabileceklerdir. Olimpiyat oyunları, katılanlar için bir kazanç ve kâr kapısı olmayacaktır. Mükafatları ise, zeytin dalı ve katılmanın zevki olacaktır" (TMOK, 2018).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, olimpizmin ve olimpiyat oyunlarının amacı; eğitim yoluyla, ahlakî ilkelere sahip sporcular yetiştirmek, spor yoluyla dünya insanlarını bir araya getirerek sevgi, dostluk, kardeşlik, barış gibi ahlakî değerler çerçevesinde, dünya barışına hizmet etmektir. Günümüz sporcuları için, olimpiyat oyunlarına zeytin dal ile sembolize edildiği gibi katılma zevki geri planda kalmış, daha ziyade kazanmak ve sonuçta elde edilecek maddi kazanç ön plana çıkmıştır. Bu da, beraberinde olimpizm ve spordaki ahlak değerlerinin bazılarında anlam ve önem kayıplarını getirmiş, bazı değerlerde kötüye gidişe yol açmıştır.

Olimpiyat oyunları, birbirine düşman olan ülkeleri, spor yoluyla bir araya getirmeyi başarmıştır. 1992 Barcelona Yaz Olimpiyatları'nda, dağılan Sovyetler Birliği sporcularının, Bağımsız Devletler Topluluğu adı altında yarışmaları, sporun insanları birleştirici, bütünleştirici özelliğe sahip olduğunu göstermiştir (Özdilek ve ark, 2002).

Sistemli olarak spor ahlakı konusu, olimpizm ve olimpik hareketle birlikte doğmuş ve olimpik hareket herkes için spor ve dolayısıyla herkes için ahlak kavramlarını beraberinde getirmiştir. Olimpik ahlak; spor yapan herkes için örnek alınması gereken bir ahlak olarak ortaya konmuştur. Spor ahlakının hedefi cinsiyet, beslenme, sağlık ve diğer alanlarda bir spor tavrı kazandırmaktır.

2.1.9. Sporcu Ahlakı

Sporcu ahlakı, muhakkak ki sporla uğraşan bir kişi olarak, sporcunun sahip olduğu ahlakî değerler ve bu doğrultuda gerçekleştirdiği davranışlar önem kazanmaktadır. Çünkü spor ahlakının hareket noktası sporculardır. Dolayısıyla bu konunun önemli bir kısmını sporcu ahlakı teşkil etmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2011)

Sporcu, "belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdî veya toplu olarak kendini spora veren, daha ileri seviyede sporu meslekleştiren, rekabetçi, dayanışmacı, kültürel bir olgu içinde yer alan, fiziki ve duygusal yanı olan, yaptığı işten maddî ve manevî tatmin arayan, sporun aktif elemanıdır" (Erkal, 1982).

Spor ahlakı, oyun ve spor faaliyetini mümkün kılan, eyleme yönelik, ahlakî bir değer sistemidir ve centilmenlik bu sistemin kalbidir. Bu yüzden sporcular, spor alanlarındaki davranışlarını centilmenlik ölçüleri içerisinde gerçekleştirmelidirler. Centilmenlik, kişi merkezli bir ahlak olduğu için bu sporcunun kendisine, çevresindekilere duyduğu saygıyı ve topluma karşı taşıdığı sorumluluğu ifade eder. Görüldüğü üzere bu kavramda saygı ve sorumluluk esastır. Bu bakımdan sporcunun ahlakî açıdan kendini örnek sporcu yapma sorumluluğu, onun en büyük özelliği olmalıdır. Çünkü centilmenliğin ve ahlakî tavrın en önemli özelliği, sorumluluk duygusudur (Görgüt, 2015).

Ahlak denilince; "vazife şuuru, şeref duygusu ve tevazu gibi üç temel kavram akla gelir. Vazife şuuru insanın kendisine düşen vazifeyi gayet iyi anlamış olması ve onu yapmak için şevk ve heyecan duyması, aynı duygularla bunları yapması demektir". Dolayısıyla, bu üç vasfa sahip olmayan sporcuların müsabakalarda centilmence davranmaları ve başarılı olmaları beklenemez. Sporcuların ahlakî davranışlarda bulunabilmeleri için her şeyden önce utanma duygusuna sahip olmaları gerekir. Çünkü "ahlakın yaptırımını ayıptır. Yapılan spor, branşı ne olursa olsun sporcu muhakkak utanma duygusu, vazife şuuru, utanma ve sorumluluk duygusuna sahip olmalıdır. Sporcuda sorumluluk duygusu "iyiyi kötüden, haklıyı haksızdan, doğruyu yanlıştan, ahlaklı olanı ahaksızlıktan ayırt edebilmesi ve hem kendine, hem de başkalarına karşı dürüst davranmasıdır. Sporcu, hangi davranış ve eylemleri yapmaması gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Sporcu davranış ve eylemlerinin akla, mantığa ve vicdan duygusuna uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Yoksa kendine karşı sorumsuzluğu, onu mutlaka pişmanlığa, huzursuzluğa ve dengesizliğe götürmektedir (Eser, 2012).

Her sporcu kendine olduğu kadar, çevresine karşı da sorumludur. Çevresindekilerin haklarına, hukuklarına ve kişiliklerine saygı göstermelidir. Gereğinde, çevresindekilere yardımcı olup, erdemli davranmalıdır. İyi bir sporcu çevresinde yaşayan insanların iyiliğini, refahını, mutluluğunu istemek ve bu konuda onlara yardımcı olmakla yükümlüdür. Sporcu toplumsal bir varlık ve toplumun ürünüdür. Sosyal varlığını ve birey olarak her şeyini topluma borçludur. Bu nedenle sporcu toplum yasalarına, kurallarına, değer ölçülerine uymalı ve topluma ters düşmemelidir. Her sporcu sosyal sorumluluk gereği içinde yaşadığı topluma ve bireyelerine yararlı olabilmek, katkıda bulunmakla yükümlüdür (Kartal, 1979).

Sporcular topluma mâl olmuş kişilerdir. Bu yüzden, davranışlarıyla toplumda yaşayan insanlara örnek olma zorunluluğuyla karşı karşıyadırlar. Dolayısıyla sporcunun ahlakî çevresi yakından uzağa genişledikçe sorumluluğu artmakta ve ferdî sorumluluktan, insanlığa karşı olan sorumluluğuna kadar uzanmaktadır. Yani sporcu yaptığı davranışlar bakımından ilk önce kendisine, ailesine, çevresine, milletine ve daha geniş boyutta, tüm insanlığa karşı sorumludur (Ergün, 2013).

Unutulmaz Türk güreşçisi Kurt Dereli Mehmet Pehlivan; "ben her güreşimde arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürdüm" diyerek sporcuların sorumluluğunun sadece yaptığı sporla sınırlı olmadığını ve bu sorumluluğun evrensel boyutlarda olduğunu vurgulamıştır. Kurt Dereli Mehmet Pehlivan'ın bu sözü Türk sporcularınca meslek düsturu olarak kabul edilmelidir (Acarbay, 1986).

"İnsanlık tarihinde hiçbir zaman eksik olmayan ahlaki mesajlar, günümüzde sorumluluk mesajları olmuştur. Bu yüzden sorumluluk, ahlakın temel bölümü olarak, daha yüksek bir değer kazanmıştır. Çağımız ahlakî sorumluluk ahlakî olarak da tanımlanabilir". Dolayısıyla spor faaliyet ve organizasyonlarına katılan sporcuların insanlık için, ahlakî açıdan büyük sorumluluklar taşıdıklarının bilincinde olmaları; şike, doping gibi ahlakî ilke ve değerleri zedeleyici olaylardan kaçınmaları gerekmektedir (Meinberg, 1991).

Sporcuların başarılı olmaları için, dengeli bir yaşam sürmeleri gerekir. Ancak bu şekilde topluma karşı taşıdıkları sorumluluklarını yerine getirebilirler. Son zamanlarda

sporcuların özel yaşamlarına dikkat etmeyerek, içki, kumar gibi, toplum tarafından tasvip edilmeyen davranışlara yöneldikleri aşikârdır. Bu konu, spor ahlakı açısından oldukça düşündürücüdür (Uysal, 2008).

Kazanmak ve rakipler arasındaki tatlı rekabet, sporun güzel yanlarıdır. Ancak günümüzde sporcuların gayeye varmak ve kazanmak için her türlü yalan, dolan, hilekârlık gibi ahlak dışı olaylara başvurduklarını görmekteyiz. Üzülerek ifade etmeliyiz ki, spor ahlakıyla ve centilmenlikle bağdaşmayan davranışlar, oyun alanlarında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Günümüz sporcuları için, kazanmak ve sonuçta elde edilecek maddî kazanç önem kazanmış bu yüzden spor alanları savaş alanlarına dönüşmüştür (Katkat, 2005).

Büyük önder M. Kemal Atatürk; "spor yalnız beden kabiliyetinin bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ kavrayışı kısa olan kuvvetliler, zekâ kavrayışı yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. "Ben sporcunun zeki, çevik, aynı zamanda ahlaklısını severim" diyerek, sporcuların ahlakî değerlere de sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Büyük Atatürk, yıllar önce sporcuların gelecekte, ahlak dışı davranışlara yönelebileceğini görerek, bu sözü söylemiş ve Türk sporcularına hedef göstermiştir (Atabeyoğlu, 1991).

İyi bir sporcu, davranışlarını ahlakî ilke ve değerlere göre düzenleyen, başkalarına zarar verecek şekilde, aşırı hırsla kapılmayan, galibiyet kadar mağlubiyetin de doğal bir sonuç olduğunu kabullenen sporcudur. Spor; dostluk, kardeşlik içinde yapılmalı spor alanlarında, centilmenlik dışı tekmelerin, yumrukların daha doğrusu rakibe aşırı derecede zarar verecek davranışların yeri olmamalıdır. Çünkü sporcunun kural dışı davranışları, sporun anlamını yitirmesine neden olur, onu zedeler. Bu yüzden sporcuların müsabakalarda centilmence davranmaları, spor ahlakı açısından, oldukça önemlidir (Lovat ve Clement, 2008).

2.1.10. Sportif Erdem

Sportif erdem, sporcunun kendi egemenliğine dayanmaktadır. Burada iki önemli olgu vardır. Bunlar: Öz bilinç ve Ahlak değerlerini benimsemektir. Sporda başarı ölçüsünden ziyade "sporcu olmak" da çok önemlidir. Hatta insan açısından baktığımızda, "sporcu" ya da "sportmen" olabilmek başarıdan önce gelir. Çünkü spor bir yaşam biçimi olması harici insan yaşantısını tamamlar ve geliştirir. Küçük yaşta başlayan spor eğitimi başarının,

sporun özüne göre gelişmesini sağlar. Böylece kişi kendisini, sınırlarını, gücünü bilip, onu geliştirip, yetkinleştirmek için yapması gerekenleri bilerek çalışacak ve sportif başarı uğruna spor ahlakını göz ardı etmeyecektir. (Mavi ve ark, 2012).

Performansa değişik faktörlerin yardımı ile ulaşan sporcu karşılaşılabileceği olumsuzlukları da bilme hakkına sahiptir. Özellikle söz konusu yüksek performans olunca, sporcuların eşitlik, dürüstlük ve adil yarışma anlayışına sıkıca sarılmalarını, günümüz şartlarında beklemek sporda ahlak adına önemlidir. Oysa kazanma hırasının sporcuyla ahlaksızlıklara, yozlaşmalara götürebileceği tüm eğitimcilerce kabul edilir. Çocukluk ve gençlik çağında sporcuların performans gelişimlerine ayrılan zaman kadar özellikle günümüzde insani değerlerin benimsenmesine zaman ayrılmalıdır. Bugün özellikle performans ve yarışma sporlarında sık sıklıkla görülen ahlaki sapma ve yozlaşmalara karşı fairplay kavramını savunmak, bu kavramın içeriğini çocuk ve gençlerden başlayarak tüm spor uzmanlarınca benimsenmesini sağlamak spor ahlakını geliştirir. Spor ahlakını geliştiren tüm kişi ve kurumlar yüksek performansın spor ahlakını sürekli tehdit edeceğini bilmelidirler. Performans arttıkça amaç değerler araç oluyor ve idealden sapmalar meydana gelebiliyor (Yapan, 1992).

İnsanların iyiyi ve güzeli beğenmeleri, yenilgi ve yengiyi (galibiyeti) olağan karşılayarak sosyal uyumu güçlendirmelerinde spor etkili bir araçtır. İş veriminin yükseltilmesinden, uluslararası özelliğine kadar spor, çok yönlü bir etkinlik olarak karşımıza çıkıyor. Ulusların ortak kullandığı iki dil vardır. Bunlardan birisi müzik diğeri ise spordur (Erçetin, 1991).

Sporda şike, ilk çağlardan başlayıp günümüze kadar devam eden bir olgudur. Danışıklı spor karşılaşması gerek izleyene, gerek bu işten zarar gören tüm taraflar adına nefretle anılan bir olgudur.

Sporda şike futboldan atletizme, sporcudan hakeme, yöneticiden antrenöre kadar uzanan geniş bir yelpazede yaşanan, tartışılan bir olgudur.

Sporun içindeki karanlık eller şike olgusuna her zaman başvurabilirler. Burada şike ile kirlenen insan yaşamı, toplum yaşamı ve spor ahlakıdır. Eğitim süreci içinde çocuklardan gençlere sporu yapan, yapmayan her kişi ve kurum anlık çıkarları uğruna şikeye başvurarak yaşamı kirletmemelidir. Bu tür girişimcilerin eğitimle, sporla ilişkileri yasal

yollarla engellenmelidir. Şike yapan amatör veya profesyonel ünlü veya sıradan bir sporcu ömür boyu spordan uzaklaştırılmalıdır (Şahin, 1995).

2.2. Karakter

Karakter, öncelikle bir şeyi başka şeyden ayıran özellik ve ana niteliktir. Genelleme yoluyla da bir insanın, bir kişinin, davranış, alışkanlık, güç, beceriler, değer ve düşünce tarzı türünde temel öğelerden meydana gelen özelliklerinin onu başka insanlardan farklılaştıran bütünüdür (Destebaşı, 2011). Kişiyi diğerlerinden ayıran kendine has yapısı, kendini kontrol edebilmesi ve kişinin kendi ile barışık olması durumudur (TDK, 2018). İnsanlık için gerekli görülen karakter kavramına yıllardır farklı ifadeler yüklenmesine rağmen temel anlamını “oymak, işlemek” olan yunanca “charassein” kökünden almakta ve doğruluk, koşulsuz kabul şeklinde tanımlanmaktadır (Jakubowski, 2013).

Karakter kişinin çok yüzlü, karmaşık ve günlük yaşamdaki olaylar karşısında toplumun gerektirdiğini ahlaki hal göstermesine imkân tanıyan psikolojik ve davranışsal kaliteyi içeren, başkalarının iyiliği için yaşanan ahlaki bilgiye, ahlaki sevgiye ve ahlaki davranışlara uygun erdemlere sahip olmasıdır (Teo, 2010). Başkalarına gösterdiğimiz tepkiye göre anlam kazanan karakter kişinin aklına ve topluma uygun olan davranışları sergilemesine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple başka biri tarafından izlenen bireyin göstermiş olduğu davranış (Graff, 2012), insanın zihinsel, duygusal ve bedensel etkinlikleri ile ortaya çıkan davranışlarına çevrenin verdiği değer bütünü olduğu (Ekşi ve Katılmış, 2011) sonucuna ulaşılmaktadır.

Bireyin karakteri ve çevre ile ilişkini göstermesi bakımından Köknel (1982)'nin yaptığı tanıma göre ferdin karakteri, kişisel özellikler ve içinde yaşanılan çevrenin değer yargılarından oluşmaktadır ve karakter kişiye özgü davranışların bütünüdür (Destebaşı, 2011). İnsan karakterinin merkezinde kişinin kendisinin ve dış dünya arasındaki ilişkisi, karakterini kazanmasında çok önemli bir yer tutar (Gündoğdu, 2010). Yine Çağlayan (2005), bireyin karakterinin oluşmasında çevre ve ailenin büyük bir etkisinden, karakterin doğuştan değil sonradan sosyal çevreyle birlikte kazanıldığından, karakterin, kişinin sahip olması gereken ahlaki ve akli değerler bütünü olduğundan bahsetmektedir (Aytan, 2012).

Adler (1994) karakteri, ruhsal bir tavır; bir insanın içerisinde yaşadığı çevreye yaklaşımının özelliği ve ayırt edici niteliğinin oluşturduğunu ve önemli kişi olmak için bir insanın gösterdiği çabaların o insanın sosyal duygu yönünden gelişmesini mümkün kılan davranış kalıbı olduğunu savunmaktadır (Destebaşı, 2011).

Karakterin ruhsal boyutu ile ilgili bir diğer ifade Scheler karakteri; kişinin ruhsal alanındaki yatkınlıkları, hafıza, istem yatkınlıkları, zihinsel yatkınlıklarından doğan eylemlerini açıklamak için bizim koyduğumuz az çok değişmeden kalan varsayımsal özellikler, tasavvurlar olarak açıklamaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2012).

Herbart ise karakteri, insanın dış âlemlerle olan münasebetlerinde sabit ve istikrarlı hali olarak tanımlamasının yanı sıra Kerschensteiner karakteri, ruhta iyice yerleşen prensipler vasıtasıyla gösterilecek davranışın kesin ve belli olması üzerine ruhun istikrar kazanmış hâli şeklinde ifade etmektedir (Uysal, 2008). Kısacası elinden gelenin en iyisini yapma ve başkalarının iyiliğini arzulama gibi tutumlar, eleştirel düşünce ve akıl yürütme gibi düşünsel kapasitelerdir. Dürüst ve sorumlu olma, adil olmayan uygulamalar karşısında karşı durabilme gibi davranışlar, başkalarıyla etkili bir şekilde iletişim kurmaya yardımcı olacak kişilerarası ve duyuşsal beceriler ve topluma katkı sağlama duyarlılığıdır (Yıldırım, 2007).

Karakter, doğuştan kazanılmayan ve sosyal olarak insanların çok yönlü özelliklerini tanımaya yarayan davranışlar bütünlüğüdür. İyiyi bilme, iyiyi sevme ve iyiye ulaşma olarak bilinen karakter, düşünce, hissetme ve davranış olarak da tanımlanır (Destebaşı, 2011). Wayne ve Walberg (1984) karakteri, ahlaki olarak doğru olan bir şeyi söyleyip yapmak ve ahlaki olarak kabul edilmeyen bir şeyi söylemeyip yapmamak şeklinde ifade etmiş, karakteri sözler ve eylemler yoluyla kişinin davranışları olarak değerlendirmiştir (Teo, 2010). Berkowitz (2011) ise bir eylemde bulunurken doğru olan ile doğru olmayan eylem arasındaki karar verme süreci olarak ifade etmektedir (Yuvacı, 2013).

2.2.1. Karakter Eğitimi

“Okullarımız İngilizce, matematik ve fen tuğlarından inşa edilebilir ama karakter eğitimi kesinlikle harcıdır.” diyen ChristopherDodd, okullardaki programlara karakter eğitiminin de eklenmesinin bir ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir (Üstünyer, 2009).

Yukarıdaki ifade bireyin gelişimindeki önemi sebebiyle karakter eğitiminin okul müfredatları içerisinde olması gerekliliğini göstermektedir. Karakter eğitimi; çocuklukta oluşmaya başlayan kişilik için karakter oluşumuna katkıda bulunan, ailenin yanı sıra eğitim kurumlarında da sistemli olarak verilerek sağlıklı bir toplum oluşması açısından gerekli olan eğitimsel bir çalışmadır (Bakdemir, 2010).

En genel anlamı ile örtük veya açık program aracılığıyla yetişen yeni nesile temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı (Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 40), onları eğitmek için zor koşullar altında bile olgunluk gösterme çabasıdır (Agboola ve Tsai, 2012).

Kanger (2007) karakter eğitimi, çocukların hem içten gelen fitri dinamiklerini hem içinde yetiştiği aile ortamını hem de okul ve diğer sosyal çevresini kuşatan bir eğitim olduğunu ifade etmektedir (Destebaşı, 2011). Battistich (2003) ise karakter eğitiminde okul hayatının tüm boyutlarının dikkatlice kullanılarak en uygun karakter gelişiminin sağlanmasının, eğitimdeki müfredat içeriğinin, eğitim şeklinin, disiplin anlayışının ve yönetiminin karakter eğitime fayda sağlayacağını ileri sürmektedir (Üstünyer, 2009).

Lickona’ya göre toplumda giderek artan şiddet, baskı ve yıkıcı davranışların önlenmesi iyi bir karakter eğitime bağlıdır (Bakdemir, 2010). Bu nedenle karakter eğitiminin sosyal yeterliliği koruma, olumsuz sosyal davranışları azaltmak için yardımseverliği, şefkati, doğruluğu ve sorumluluk gibi olumlu özellikleri arttırma amacıyla olduğunu belirtmektedir (Üstünyer, 2009). Karakter eğitimi, çocukların okuldaki davranışları ve başarıları için hazırlanmasının ötesinde toplum içerisindeki özel konuların ve sorunların çözümü yoluyla güvenli bir atmosfer sağlanarak ahlaki değerlerin aşılmasıdır (Graff, 2012). Bu duruma Hoge (2002) geleceğin iyi yurttaşları olmaları için öğrencilerin davranışlarının ayarlanması olarak yaklaşmaktadır (Agboola ve Tsai, 2012).

Dolayısıyla karakter eğitiminin, çocuk ve gençlerin karakterlerini üzerine inşa edecekleri kendine saygı duygusunu desteklemesi gerekmektedir (Power ve Khmelkov, 1998).

Character Education Partnership (CEP) yapmış olduğu tanımda karakter eğitimi herkesin paylaştığı evrensel değerlerin vurgulandığı genç yetişkinlere model olan ve iyi karakteri öğretme yoluyla ilgilenen, etik ve sorumluluğu teşvik edici okul ortamını oluşturan, ulusal bir hareket olarak ifade etmektedir (Character Education Partnership, 2014). Tapper (2007)'ye göre karakter eğitimi, tanımlanmış temel ahlaki değerler bütününe ya da öğrenciler için iyi olduğu düşünülen karakter özelliklerini, insanların anlaması, önemsemesi, bunlara göre davranması ve bu sürece yardım için tasarlanan çeşitli stratejilerden oluşan bilinçli ve resmi müfredat çabalarıdır (Destebaşı, 2011). Kısacası genel kanının karakter eğitiminin psikolojik ve felsefi açıdan uygun pedagoji yoluyla öğrenilebilecek ve öğretilbilecek değerler olduğu anlaşılmaktadır (Agboola ve Tsai, 2012).

Toplumda giderek artan Şiddet, baskı ve yıkıcı davranışların önlenmesi iyi bir karakter eğitimine bağlıdır. Bu nedenle karakter eğitiminin sosyal yeterliliği koruma, olumsuz sosyal davranışları azaltmak için yardımseverliği, Şefkati, doğruluğu ve sorumluluk gibi olumlu özellikleri artırma amacıyla olduğunu belirtmektedir (Bakdemir, 2010). Karakter eğitimi, çocukların okuldaki davranışları ve başarıları için hazırlanmasının ötesinde toplum içerisindeki özel konuların ve sorunların çözümü yoluyla güvenli bir atmosfer sağlanarak ahlaki değerlerin aşılmasıdır (Graff, 2012).

Karakter eğitimi, tanımlanmış temel ahlaki değerler bütününe yâda öğrenciler için iyi olduğu düşünülen karakter özelliklerini, insanların anlaması, önemsemesi, bunlara göre davranması ve bu sürece yardım için tasarlanan çeşitli stratejilerden oluşan bilinçli ve resmi müfredat çabalarıdır (Destebaşı, 2011).

Kısacası genel kanının karakter eğitiminin psikolojik ve felsefi açıdan uygun pedagoji yoluyla öğrenilebilecek ve öğretilbilecek değerler olduğu anlaşılmaktadır (Agboola & Tsai, 2012).

CEP okullara daha etkin karakter eğitim programları uygulamada yardımcı olmak amacıyla etkili karakter eğitiminin on bir prensibini belirlemiştir (CharacterEducationPartnership, 2014). Bu prensiplere göre okul;

1. Temel etik değerleri teşvik eder.
2. Öğrencilere anlama, ilgilenme ve bu temel etik değerlerle hareket etmeyi öğretir.
3. Kültürünün tüm yönlerini kapsar.
4. İlgili bir okul ortamını teşvik eder.
5. Ahlaki eylemler için fırsatlar sunar.
6. Akademik başarıyı destekler
7. İçsel motivasyonu geliştirir.
8. Bütün personelin katılımını içerir.
9. Personel ve öğrencilerin olumlu liderliğini gerektirir.
10. Aile ve topluluk üyelerini içerir.
11. Sonuçları değerlendirir ve geliştirmek için çaba gösterir

Ahlak kavramı çok boyutlu olması sebebiyle birçok kavramın ya merkezinde olmuş ya da onu destekleyici olmuştur. Ahlak kavramının ilişkili olduğu bir başka kavram ise değer ve değerler eğitimi kavramıdır. Gündüz'e göre ahlak ile değerler arasında yakın bir ilişki vardır. Ahlak değerler dünyasının bir parçasıdır ve değerler insan eylemlerinin özellikle de ahlaki eylemlerin belirleyicisidir. Ancak ahlak kendisine yöneldiğimiz bir değer değil ne tür değerlere yöneleceğimizi belirleyen bir kurallar bütünüdür (Gündüz, 2010, s. 20). Yani ahlak ve değerler eğitimi erişmeye çalıştıkları hedef noktasında birbiriyle kesişen kavramlardır. İkisi de iyi olana ulaşmaya çalışmaktadır. Ahlak daha çok davranışın „iyi“ veya „kötü“ olmasıyla ilgilenirken değer ise, bireyin arzuladığı şeyin iyi olup olmamasıyla ilgilenmektedir (Kesgin, 2010).

2.2.2. Değer Kavramı

Osmanlıca; kıymet, İngilizce; value, Fransızca; valuer ve Almanca werth kelimelerinin karşılığı olan (Gündüz, 2010) değer kavramı Latince kökenli olup, kıymetli veya güçlü olmak anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir. Genellikle benimsenen, özenilen, önemsenen, üstün tutulan şey veya insan için önem taşıyanı, geçerli olanı ifade etmektedir (Aslan, 2011). Ayrıca bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği

karşılık, kıymet ya da bir şeyin istenip istenmemesi konusunda gösterilen inanç olarak tanımlanmaktadır (Eser, 2012).

Değer, birbirine benzer şeyler arasında onlara verdiğimiz önem derecesine göre gruplar oluşturmamızdır (Yüksel, 2012). Lönnqvist ve ark. (2009) değer, bir insanın veya grubun hayatındaki önceliklerini düzenlemede onlara rehberlik eden bir arzu ve duruma göre değişiklik gösteren bir hedef olduğunu belirtmektedir (Ergün, 2013). Duruma göre değişiklik gösterme ifadesinden değerlerin bireyin içinde bulunduğu çevreye ve ortama uyumunu sağladığını, yaşam boyu değiştiğini ve geliştiğini anlamaktayız (Bolat, 2011).

Hofstede değer kavramını, belli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi şeklinde yorumlarken, Schwartz; insanların toplumsal veya bireysel bir eylemi seçerken, yapılan bir eylemin doğruluğunu savunurken, diğer insanları ve kendini değerlendirirken, başvurduğu düşünsel ve duygusal nitelikleri olan ilkeler olarak görmektedir (Bolat, 2011).

Max Scheler ve Hartmann ise değer, isteyen, gereksinim duyan ve kural koyan insan ile nesnel arasındaki ilişkisi, kendini ön plana çıkardığı, yaşamını ve geleceğini anlamlandırıp şekillendirdiği, genellikle başkaları tarafından algılanmayan zihinsel, duyuşsal durumları olduğunu savunmaktadır (Gül, 2013).

Claxton değerlerin bireyin kimliğinde önemli bir yere sahip olduğunu, bilişsel süreçler ve kişisel farklılıklarla ilgili olduğunu belirtmektedir. Bireysel kimlik ve kişisel farklılık kavramları değerlerin doğuştan gelip gelmediği sorusunu akıllara getirmektedir. Kahle (1983)'ün değerlerin genlerden geldiğini ve insanların deneyimleri sonucu şekillendiği iddiası ve Hanssona (2010)'un, insanların farkında olmadıkları ancak özünde sahip oldukları değerleri doğuştan getirdikleri ifadesi (Ergün, 2013) değerlerin doğuştan gelme ihtimalini desteklemektedir. Değer kavramının kişileri etkilemesi dolaylı olarak toplumları da etkilemesi anlamına gelmektedir.

Akbaş (2008)'e göre değer, toplumu meydana getiren bireylerin nelerin önemli ve tercih önceliğine sahip olduğuna, nasıl yaşanması gerektiğine karar vermesi ve bir varlık, eylem ya da durum karşısında gösterilen değer veya soyut nitelik olarak belirtmektedir (Yuvacı, 2013).

Taşpınar ise; eğitim, sosyal, ekonomik, dinsel, ahlaki ve psikolojik kaynaklardan beslenen toplumu şekillendiren ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören davranış sistemi olarak tanımlamaktadır (Çakıroğlu, 2013). Ayrıca Avcı (2007) değeri bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde ya da insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetler olarak belirtmektedir. Değerlerin toplumsal ilkeler, kurallar davranış, tutum, eylem ve inançlar açısından kendi üyelerini yöneten yazılı olmayan şemalar sunduğunu savunmuştur (Bolat, 2011).

Değer kavramı ile karıştırılan diğer bir kavram erdem hakkında da açıklama yapmak gerekmektedir. Toplumlar tarafından doğruluğu benimsenmiş, genel kabul görmüş değerlere erdem denir. Değer, istediğimiz şey yani insanı değerli kılan sahip olduğu üstün nitelikler ve donanımlar iken erdem bizi daha iyi yapacak şeydir (Yaman, 2012). Yani erdem, kişinin varlığını destekleyen ahlaki nitelikleri yansıtanın ötesinde kişinin duygusunu, ruhaniyetini ve doğasını amaçlamaktadır (Barsky, 2010).

Aktepe ve Yel (2009) hayata bakış açımızı ve amaçlarımız belirleyen aldığımız kararları etkileyen, inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan bir tercih olarak tanımladığı değer (Bolat, 2011), canlılar içinde insanı üstün kılan düşünme yetisinin ürettiği inançtır (Eser, 2012). Kişiliğin şekillenmesindeki bu kritik rolü nedeniyle erken yaşta çocuklara ulaşılması ve ahlaki yönde katkı sağlanması amacıyla son yıllarda eğitim-öğretim programları içerisindeki yerini almış bir kavramdır.

Thornberg ve Oguz (2013)'e göre değer açısından öğretim, öğretmenlerin çocuklar üzerindeki ahlaki etkilerini ve öğretimin karmaşık etiğini göz önünde bulundukları ahlaki bir aktivitedir. Çocukların okul aktiviteleri içerisinde öğrendikleri ya da geliştirdikleri değerler ve ahlak her zaman değerler eğitimi olarak adlandırılmaktadır.

Değer, insan yaşamına rehberlik eden prensipler ve önem durumu değişebilen durum ötesi, beğenilen, kalıcı amaç, bireylerin ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilecek herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koydukları duyarlılıktır (Yaman, 2012).

Dürüst, saygılı, adil ve özgür olmak gibi değerlerin ahlaklı kişi değerleri olarak gösterildiği ve bu değerlerin yalnızca eylemde bulunan kişiyi bağladığı, eylemde bulunduğu kişinin ahlaki durumunu nitilemediği belirtilmektedir (Gündüz, 2010).

Değer bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde ya da insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir. Değerlerin toplumsal ilkeler, kurallar davranış, tutum, eylem ve inançlar açısından kendi üyelerini yöneten yazılı olmayan şemalar sunduğunu savunmuştur (Bolat, 2011).

2.2.3. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi ile ilgili bilgileri organize edebilmek için öncelikle değerler eğitimi nedir? sorusunun cevabını vermek gerekmektedir.

Değerler eğitimi, değerleri açıklama, ahlak eğitimi, kişisel ve sosyal eğitim, sosyal ve ahlaki eğitim, adalet muhakeme, vatandaşlık eğitimi, karakter gibi kavramları içerisinde barındırmaktadır (Bailey, 2013). Ayrıca değerler eğitimi, yurttaşlık eğitimi, karakter eğitimi, ahlak eğitimi ve çevre eğitimi gibi birçok genel konu ve topluma hizmet gibi özel konuları bünyesinde barındıran (Moscardo ve Murphy, 2011) yaşam boyu devam eden değer kazanma/kazandırma sürecidir (Yaman, 2012).

Silver (1976) ise insanlara değerler ve ahlaki konularda duyarlılık kazanmak, rekabetçi değerler arasında seçim yapmak için fırsatlar sunmak ve ahlaki muhakeme kapasitelerini sınamak için yardım etmek olduğunu varsaymaktadır (Robb, 1998).

Değerler eğitimi, doğuştan gelen iyi özelliklerin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve ahlaklı toplum için ideal insana ulaşılması yani bireyin hızla gelişen dünyada kültürel, toplumsal ve evrensel yargıları kazanıp oluşabilecek durumlara karşı hazırlıklı olmasıdır (Gül, 2013).

Taylor (1994)'e göre değerler eğitimi içindeki birçok formuyla birlikte, tercihleri yansıtmak, cesaretlendirmek, fırsatlar ve sorumluluklara bağlılığı keşfetmek, toplumdaki bireyler için değerler tercihini geliştirmek, davranış ve tutumlara rehberlik yapmak için bir oryantasyondur (Thornberg, 2008).

Slater (2002)'ye göre ise bireylerin manevi, ahlaki, sosyo-kültürel, vatandaşlık, çevre ve sağlık gibi konularda deneyim yaşaması ve kendini geliştirmesi için kapsayıcı bir kavramdır (Yüksel, 2012).

Değerler eğitimi söyleyerek, manipüle ederek ya da doktrinleştirerek değil neyin doğru eylem olduğunu açığa çıkaracak gerçek tartışmalarla bir davranış değiştirme yoludur (Robb, 1998). Aynı şekilde Ferrari ve Cowman (2004)'de değerler eğitiminin insan değerleriyle ilgili, psikolojik ve ahlaki alanlardaki eleştirel düşünceyi kapsar (Ergün, 2013).

Aspin (2000) değerler eğitiminin insanlar arasındaki ilişkilere, bu ilişkilerin etki alanı ile ilgili bilgilere, değerleri ve kuralları birlikte akıllıca uygulama yeteneği ve bunu yapması için yerleşmiş bir eğilime sahip olmayı kapsayan ahlak ve değerlere bir giriş mahiyetinde olduğunu savunmaktadır (Thornberg, 2008). Dolayısıyla insanların sevdikleri veya sevmedikleri şeyler arasında seçim yapabilmeleri için eğitilmesidir (Ergün, 2013). Bu eğitimin amacı ise Farmer (1987)'ye göre insanın akıllıca ve anlayarak yaşamdaki değerlerin rolünü, değer, tutum ve düşüncelerinin daha bilinçli bir şekilde farkında olduğunu yansıtma yeteneğini geliştirmektir (Robb, 1998).

Değerler eğitimi ahlak, karakter, vatandaşlık ya da sivil eğitimin farklı formlarının altında, cinsiyet, uyuşturucu, alkol, esneklik eğitimi ve benzeri gibi sosyal sorunları çözmek için tasarlanmış hizmet odaklı öğrenme ve programlarla son zamanlarda dünya çapında yeni bir ilgi odağı ve enerji kaynağı olmuş bir eğitimidir (T. J. Lovat ve Clement, 2008).

Okulda değerler eğitimi kavramı giderek popülerleşmesindeki en büyük etmen birçok alanı kapsamasıdır. Ancak buradan değerler eğitimi ile okul müfredatlarının kopuk olduğu anlamı çıkmamaktadır. Bu yüzden okullarda kazandırılmaya çalışılan değerler bir bakıma değer eğitiminin de faaliyet kapsamına girmektedir. Yani değerler eğitiminde okulların amaçları temel değerleri 19 benimseyen ve akademik olarak gelişmiş bireyler yetiştirme yoluyla toplum değerlerinin oluşmasına katkı sağlamaktır (Yüksel, 2012).

Değerler eğitimi uygun nitelikli yetişkinler tarafından kendi tutumları altında yatan değerleri açıklama, kendisi ve başkalarının uzun vadeli refahı için bu değerlerin etkinliğini

değerlendirme, kısa ve uzun vadeli iyi oluşları için gerekli değerleri yansıtma ve elde etme amacıyla okullarda, evlerde, kulüplerde ve diğer gençlik organizasyonlarında insanlara yardım etme aktivitesidir (Robb, 1998). Değerler eğitiminin amacı herhangi bir açık ya da örtük program aktiviteleriyle öğrencilerin değerleri anlamaları ve bilgilerini arttırmaları, geniş bir topluluğun üyesi olarak uygun değerleri sahnelemelerini sağlayacak yetenek ve eğilimleri aşılama için teşvik etmektir (T. Lovat ve Toomey, 2009).

Nazareth ve Waples (1980)'e göre değerler eğitimi, genç bireylere karakterlerini zenginleştirecek bir değer pozitif yöndeki katkısını ve karakterini fakirleştiren, alenen aşağılayan negatif-olumsuz bir değer dezavantajını öğrenmesine imkân tanımaktır (Robb, 1998). Dolayısıyla gençlerin akademik ilgi ve başarılarını güçlendirmeyi içeren; etik ve olumlu sosyal eğilimlerin teşviki için yapıların ve pedagojik becerilerin desteklenmesini kapsayan okul içindeki planlı bir organizasyondur (Berkowitz, 2011). Değerler eğitiminin temel fikri, okulun merkezine yerleştirmek, ardından bu değerlerin okul toplumu içerisinde yaşaması için son derece etik ve bu değerlere yaşamlarında, yerel ve küresel çevrelerinde önem veren çocuklar yetiştirmektir. Ayrıca değerleri okul tarafından yetiştirilen, entellektüel derinlik, iletişimsel yeterlilik, öz-yönetim ve öz-bilgiyi yansıtma kapasitesi tarafından kanıtlanmış öğrenme niteliklerini merkezine koyarak öğrenciyi geliştirmeyi amaçlar (T. J. Lovat ve Clement, 2008).

2.2.4. Sporun Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi ile Olan İlişkisi

Okulun, kişiliğimizin gelişmesine, ahlakî ve toplumsal değerlerimizin oluşmasına imkân verdiği, inkâr edilemez bir gerçektir. Okul, çocuğun ailenin etkisi dışında diğer insanlarla etkileşimde bulunduğu ve insanî ilişkilerini geliştirdiği en önemli kurumdur. "Gençler için okul hem öğrenim ve arkadaşlık yeri, hem de öğretmenlerle yeni ve değişik ilişkiler kurulan toplumsal bir ortamdır" (Yörükoğlu, 1989).

Beden eğitimi dersindeki faaliyetler öğrencinin ilgilerinin şekillenmesine yardım ederken "Okullarda, iyi seçilmiş oyunlar, çocukların bedence gelişimlerinde olduğu gibi, toplumsal gelişimlerinde de büyük rol oynar. Çocuklar toplu oyunlarda birbirleriyle işbirliğine, hoşgörüyeye ve anlayışa alışır" Dolayısıyla öğrencilerin bu ilgilerinin teşvik edilmesi, ahlakî eğitimin vazgeçemeyeceği bir fırsattır. Çünkü beden eğitimi dersinde, "bir sürü lâfla kafaya sokulamayan, karaktere eklenmeye çalışılan nitelikler, kolaylıkla çocuğa aktarılabilir

Yani bir topluluğa bağlanmak, o topluluğun istediği fedakârlık, samimiyet, yardım, beraberce bir amaca ilerlemek gibi üstün nitelikleri, bu dersin anlayışlı öğretmeni, çocuğun şahsiyetine ekleyebilir" (Berktin, 1972).

Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına baktığımızda, çocuğa kazandırılmak istenen, ahlakî değer ve davranışların büyük bölümünün beden eğitimi dersiyle gerçekleştirilebileceği aşikârdır. Bu konuda en büyük yardımcı, beden eğitimi dersidir. Öğrenci, bu dersteki faaliyetler esnasında, arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kurma, başkalarına zarar vermeme, işbirliği halinde adalete (hakkaniyete) dayalı, ahlak kurallarını öğrenebilir. Öğrenciler (sporcular) genellikle oyun kurallarını tam manasıyla bilemedikleri için kuralları çiğnemektedir. Bu yüzden okullarda özellikle beden eğitimi dersinde kural bilinci çocuklara aktarılmaya çalışılmaktadır,"Beden eğitimi, esas eğitimle sıkı bir ilişki içerisindedir. Oyunculara oyun kurallarını öğretmeli, hakemle çalıştırılma ve değişik spor türleri üzerinde bilgi verilmelidir. Genç nesil oyun oynarken, rakiplerine karşı kibar ve nazik olmalı, doğruluk ve şeref terimlerine uygun bir oyun çıkarmalıdır. Okul öğretmenleri, bu amaç için çalışmalıdır ve öğrenciler bu yönde eğitilmelidir" (TMOK, 2018).

Okuldaki sportif faaliyetler, müsabaka şeklinde yapıldığı takdirde ahlakî kural bilincinin gelişimi açısından, ahlaki eğitime olumlu katkılarda bulunurken öğrencilere, ahlaki eğitime dayalı çeşitli oyun faaliyetleri uygulatılmalıdır (Görgüt, 2015).

Geleceğin sporcuları olan öğrenci ve gençlerimiz için adil bir oyunda doğru kararlar veren hakem rolündeki öğretmenin tavır ve davranışları çok önemlidir. Çünkü "ilk ve orta dereceli okullarda öğrenciler, müsabakada galip gelebilmek için oyun kuralları dâhilinde davranmaları gerektiğinin bilincindedirler. Bu yüzden kuralların adilce uygulanması için hakeme ihtiyaç duyarlar" (Kahler, 1985).

Öğrenciler her ne kadar kendi aralarında oynadıkları oyunlarda bir hakem tayin etmiş olsalar dahi, oyunun ciddiyetle gerçekleşmesi açısından öğretmenin hakemlik görevini üstlenmesini isterler. Çünkü "7-14 yaşları arasındaki öğrencilerin bilincindeki beden eğitimi ve spor öğretmeni daima hakemin rolünü de kendi bünyesinde bulundurur". Öğrenciler öğretmen tarafından yönlendirilen müsabakayı bir öğrenci tarafından yönlendirilen veya hakemsiz oynanan oyundan daha çok kurallara uygun, centilmence ve adil olarak kabul ederler. Kuralların uygulanması ve oyuncuların eylemlerini belirli ölçülere göre

düzenlenmelerinde hakemin büyük rolü vardır. Oyun kurallarıyla özdeşleşememe, kuralların daha çok çiğnenmesine yol açabilir. Bu yüzden kuralları uygulamakla yükümlü olan öğretmenler, problemlerle daha çok yüz yüze geleceklerdir. Öğrencilerin özgürce davranabilen kişiler olarak yetiştirilebilmeleri için, okul şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Çünkü "öğrencinin okulda kendini duygusal açıdan güven içinde hissetmesi, başarının temel taşıdır. Bunun olmayışı saldırganlık, çekingenlik davranışlarıyla kendini gösterir" (Semin, 1979).

Okullarımızdaki genç sporculara, iyi bir ahlakî eğitim verildiği takdirde, vicdanlarına göre hür kararlar verebilen, güzel ahlaklı sporcular yetişecektir Kuralları olmayan bir oyun veya spor müsabakası düşünülemez. En basitinden, en karmaşığına kadar her oyunun kendine özgü kuralları vardır. Hatta toplumumuzda "oyunu kurallarına göre oynamak" deyiimi, dilimize iyice yerleşmiştir. "Oyun kuralları, eylem örnekleri olarak da anlaşılabilir. Çünkü insanlar arası ilişkilerin sonucudurlar ve insan eylemlerini düzenler, sınırlandırır. Müsabaka esnasında oyuncuların nasıl davranmaları gerektiği gibi farklı şekillerde de ifade edilebilirler" (Kähler, 1985).

Eylem, belli bir amaca yönelik, bilinçli ve planlanarak yapılan insan davranışları şeklinde tanımlanabilir. "Herhangi bir eyleme karar verirken, çeşitli alternatifler arasında bir tercih yapmak durumuyla karşı karşıyayızdır. Bu alternatiflerden birini seçmemiz, eylememizi ahlak bakımından iyi ya da kötü yapar. Meselâ; bir kalecinin, gol atmak üzere, kendisine doğru gelen rakibini sakatlayacak şekilde yere düşürmesi yerine, golü kurallar dâhilinde kurtarmaya çalışması, yaptığı eylemin ahlakî davranış bakımından iyi ya da kötü olarak değerlendirilmesine yol açar (Akarsu, 1979).

Oyun kuralları fonksiyonları bakımından, her zaman aynı işlevi yerine getirmezler. Oyunun süresini ve oyun alanının ölçülerini belirleyen kurallarla, faulleri veya tehlikeli hareketleri tespit eden kurallar, kapsam, oyunculara verilecek cezalar ve yaptırımlar yönünden farklıdır."Oyun kuralları mantık bakımından yapıcı veya ayarlayıcı kurallar olarak gruplandırılabilir. Yapıcı kurallar, kendileri olmadan olamayacak olan, yeni davranışları belirler veya tanımlarlar. Ayarlayıcı kurallar ise, davranış biçiminin normlaştırılmış hükümleridir" (Kähler, 1985).

Çocukların kendi aralarında oynadıkları oyunlarda da durum böyledir. "Çocuk grupları oyundan önce kendi aralarında, yapıcı kuralları tespit ederler. Bu tespit "oyun fikri, sportif yarışma fikri" temeldir. Çocuklar hareket, faaliyette bulunma, heyecan, başarı yaşantıları ve performansı yükseltme zevkleri için sportif faaliyetlerde bulunurlar. Çocuklar tarafından görüşülerek kararlaştırılan (kavilleşilen) bütün kurallar, sadece oyunla ilişkilidir ve amaçlar, kurallar ile sınırlıdır" (Kâhler, 1985).

Oyunun amacına ulaşabilmesi için tüm oyuncuların kurallara uyması gerekmektedir. Çünkü oyunun amacı, bizzat kendisindedir. Çocuk oyunlarında dahi isteyen, istediği şekilde oynayamaz. Çocuk, eylemlerini belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirmek zorundadır. Bu daha geniş boyutta, diğer spor branşları için de geçerlidir. Meselâ hentbolda topun elle oynanmasına, boksta rakibe sadece ellerle, rakibinin belirli yerlerine vurulmasına izin verilir. Ayrıca, voleybolda oyuncuların fileye temas etmemesi, futbolda kalecilerin dört adım kuralı gibi kurallar, izin verilen ve verilmeyen eylemleri belirlemektedir (Çakıroğlu, 2013).

"Yapıcı kurallar, oyun ve faaliyet özelliklerini (yapılacak eylemleri) tayin etmektedirler. Bir müsabaka, oyuncunun kurallarla belirlenmiş oyun sınırları dahilinde koşması, pas vermesi, sıçraması, gol atması gibi birçok oyun ve faaliyet şekillerinden oluşur. Oyun hakkındaki yapıcı kurallar bilindiği takdirde seyirciler oyuncu veya yarışmacının eylemlerini anlayabilirler" (Kâhler, 1985).

Oyun kuralları oyun süresini ve yerini sınırlandırır. Bir spor alanının bütün ölçüleri, yapıcı kurallara göre önceden belirlenmiştir. Çok amaçlı, kapalı bir spor salonunda çeşitli branşlar için (hentbol, basketbol, voleybol) farklı renkte ve bu branşların amaçlarına uygun çizgiler çizilmiştir. Bunlar bu kuralların uygulanmasına örnektir (Başkaya, 2004).

Kurallar müsabakanın oyun içi sırasını, her oyuncunun başka ilişkiler içinde nasıl davranacağını ve sporcunun spor araçlarını, oyuna yabancı amaçlar için kullanamayacağını da belirler. Meselâ; futbolcuların rakibe zarar verecek kramponlu ayakkabılar giymeleri yasaktır. Futbolcuların giyeceği bu ayakkabılardaki metal çivilerin ölçüleri daha önce kurallarla belirlenmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere, belirli bir spor oyunu oynanmak istendiğinde, her şeyden önce oyundaki eylem özelliklerinin kurallara uygun yapılmış olması gerekir. Yoksa oyun anlamını yitirir (Berktin, 1972).

Oyun denk kuvvetlerin mücadelesi olursa, gerçek oyun niteliğini taşır. Kuralların dışına çıkılması, bu ilkeyi bozar. Bir müsabaka içinde, hangi kurallara uyulması gerektiği sorulacak olursa, buna verilecek cevap, yapıcı oyun kurallarına uyulması gerektiği şeklinde olmalıdır (Yaman, 2012).

İster çocuk oyunlarında, ister okul içi sportif faaliyetlerde, isterse daha geniş boyutta profesyonel karşılaşmalarda olsun, taraflar belirli kurallar içerisinde birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışmaktadır. Bu üstünlük sağlama çabaları ve sonuçta ortaya çıkacak olan çatışma, ayrıca bir müsabakayı da yapılaştırır. "Müsabaka bir tür özel çatışmadır. Çatışma objektif ve sübjektif zıtlıklarla ifade edilen elemanların ilişkisi olarak tanımlanabilir. Sportif çatışmanın hedefi, müsabaka içinde her iki taraf için aynıdır; kazanmak" (Kâhler, 1985).

Normal olarak bir oyun içinde iki takımın kazanması mümkün değildir. Sadece bir takım galip gelebilecektir. Takımların eşitliği bozma çabaları, sportif çatışmayı beraberinde getirecektir. "Oyunda yapılacak işbirliğinin şekli de kurallarla belirlenmiştir. İşbirliği kavramının bir takım içinde, oyun arkadaşlarıyla beraber çalışmayı ifade etmesine karşılık, rakipler arasındaki mevcut olan ilişki ise, çelişkili işbirliği olarak tanımlanır" (Kâhler, 1985).

Oyun içerisinde rakiplerin birbirlerine üstünlük sağlama çabaları, sportif çatışmayı meydana getirmektedir. Ayrıca rakip takımı yenmek için, aynı takıma mensup oyuncuların, birlikte yardımlaşmaları sonucu doğan işbirliğine karşın, rakip oyuncular arasında oluşan çelişkili işbirliği ise oyunun, oyun olarak ortaya konmasına imkân verir. Bir müsabakada iki rakip takımın karşılaşması ve birbirlerine kurallar dahilinde üstünlük sağlamaları esastır. Galibiyet, ancak diğer takımın yenilmesiyle mümkün olur. Müsabaka esnasında rakipler eşit şartlar altında mücadele etmek zorundadır. Çünkü müsabakada eşitlik söz konusuysa denge vardır. Bu da sporun gerçek ruhunun tezahüründen başka bir şey değildir. Meselâ; ağır siklet güreşçisiyle, hafif siklet güreşçisi güreştirilirse, bu müsabaka olarak değerlendirilemez. Böyle bir müsabaka yani kazanacak olan önceden bilindiği müsabakalar pek ilgi çekmez. Seyirciler böyle müsabakalara gitmekten hoşlanmaz. Çünkü müsabakanın ruhunu oluşturan duygusal gerginlik ve coşku bu tür müsabakalarda eksiktir (Yapan 1992).

Oyunda dengeyi sağlayabilmek için oyuncuların kazanma şartlarının aynı olması zorunludur. "Kazanma şansındaki eşitliğin anlamı, yalnızca galibiyetle ifadesini bulan oyun yeteneği yüzünden olursa, bir değer taşır. Oyundaki eşitsizlik, sadece takımların oyun yeteneklerine dayalıdır ki, bu da fırsat eşitliğini sağlar. Bütün oyuncular için geçerli olan oyunun yapıcı kuralları, şans eşitliğini beraberinde getirir. Rakiplerinin aleyhine olan kişisel çıkarlar ve izin verilmeyen menfaatler ise, ayarlayıcı kurallarla tekrar dengelenir" (Kâhler, 1985).

Şans eşitliğine dayalı adil bir oyunun oynanabilmesi için, müsabakada, oyuncuların her şeyden önce centilmence bir tavır takınmaları gerekmektedir. "Centilmenlik kavramı, oyuncuların spor durumlarında, oyun eylemlerini, adalet ve şans eşitliği temeline dayanarak yapmaya yöneltir. Bu yüzden oyunculardan eylemlerini centilmence, ölçülerine göre ayarlayarak davranmaları beklenir. Bu açıdan kurallar, oyunculara arzu edilen amaçlarına ulaşmak için yardım olur" (Kâhler, 1985).

Centilmenlik, spor ahlakının temel ilkesidir. Her şeyden önce sporun anlamını kaybetmemesi ve hatta anlam kazanabilmesi için, tüm sporcular, bu ilkeyi temel olarak kabul etmelidir. "Kurallara uygun olmayan davranışlar, yani yumruklar, tekmeler veya fauller oyundan sayılmaz. Fauller için ayrı ayrı kurallar tespit edilmiştir ancak, falün kendisi oyun eylemi olarak tarif edilmemiştir. Oyun kuralları bir yerde mecburî norm olarak da tanımlanabilir. Mecburî normlar, oyun kurallarında yasaklar olarak karşımıza çıkarlar" (Kâhler, 1985).

"Centilmenlik büyük ölçüde resmî oyun kurallarının korunmasıyla ilgilidir. Olması gereken norm anlamında centilmence davranış nicelikten çok, nitelikle ilgilidir. Ancak centilmenlik bazen informel norm olarak da kabul edilebilir. Son yıllarda performans sporlarının bazı alanlarında profesyonellik ve ticarileşme görülmüş ve galip gelme isteği informel centilmenliğe bağlanmıştır. Centilmenlik kavramı, oyun kurallarıyla belirlenmiş alanlar içerisinde adil, denk, şansların eşitliği ve oyuna katılanların hepsi için doyurucu bir oyunu gerektirir. Centilmenlik öncelikle, kurallara uyma beklentisini (mecburiyet normu) ikinci olarak da yalın kurala uymayı (olması gereken norm) aşan belirli davranışları yapmayı gerektirir" (Kâhler, 1985).

Oyun durumlarında yazılı oyun kurallarına karşı yapılan saygısızlıkların cezalandırıldığını, buna karşılık olması gereken norm olarak centilmenceye zıt olan eylemlerin meselâ, rakibe gizlice atılan tekmelerin, edilen küfürlerin büyük ölçüde cezasız kaldığı görülmektedir. Kısaca sporculardan ahlakî davranış olarak müsabakalarda centilmence mücadele etmeleri gerekmektedir. Her sporcu meşhur sporcu olmayı arzulamakta, büyük sporcu olmaktan kaçınmaktadır. Sporumuzun meşhur sporcuya değil, büyük sporcuya ihtiyacı daha çoktur. Her spor branşının kendi kahramanlarını yetiştirmesi o branşın hedefleri arasında olmalıdır. Spor kahramanları, yaptıkları spor branşından alacağı olmayanlardır. Cebini doldurmayı düşünen, mevkii, makam, para, mal-mülk için o sporu yapanların, o branşa verecekleri pek birşey yoktur (Ekşi ve Katılmış, 2011).

Gençlere ahlak kurallarına göre davranmayı, başka insanlarla hakkaniyet, adalet, işbirliği, dayanışma, hoşgörü ve benzeri değerler doğrultusunda yaşamayı öğretmemiz gerekmektedir. Aksi takdirde toplumda ve spor alanlarında beklenmeyen sonuçlarla karşılaşabiliriz. Çünkü ahlak değerleri, davranışların ideal nihaî amaçlarını bünyesinde taşır. Davranışlar, teorik seviyeden uygulama seviyesine aktarıldıklarında, değerler sistemi içerisine girer. Sporcuların sosyal alanda yaptıkları davranışlar için de aynı durum söz konusudur. Çünkü bu davranışlar ferdi olmaktan çıkarak başkalarını ilgilendirir hale gelirler. Başkalarını ilgilendirdikleri ölçüde de insanlar arası ilişkilerde önem ve anlam kazanır, ahlakî davranış oluşturur (Bergson, 1962).

Takım sporlarında başkalarına saygı, arkadaşlarına karşı sorumluluk duygusu, yardımseverlik, adalet, hoşgörü, kendine hâkimiyet gibi insan davranışlarını geliştirmek esastır. Çünkü insanların tavırları ve adil eylemleri, sporda gerekli sosyal davranış biçimleridir. Ancak kuralsız spor oyunlarının bu beklenen davranışları öğrencilere kazandırması mümkün değildir. Öğrencilerin yarışmalara katılması, ahlakî açıdan eğitici bir değere sahiptir. Çünkü toplumun başka hiçbir alanında kurallar ve sistemler takım sporlarındaki kadar açık seçik belirlenmiş değildir (Bakdemir, 2010).

Okulun öğrencilere belli ahlakî ilkeler, sosyal değer ve tavırlar kazandırması beklenir. Beden eğitimi dersi öğretmenleri öğrencilerine uyulması gereken kuralları, bu kuralların lüzumunu ve hakemin verdiği kararlara saygı gösterilmesi gerektiğini öğretmekle yükümlüdür. Böylece spor ve yarışma oyunlarında adalet, işbirliği ve hoşgörü konusunda

okulun ahlakî eğitim fonksiyonunu yerine getirdiği söylenebilir (Kaymakcan ve Meydan, 2012).

Bu söylediğimiz davranışlar oyun ve sporun ahlakî açıdan eğitici fonksiyonuna ters düşmektedir. Hatta birçok öğrenci için kurallara uygun oyun oynamak fazla önemli de değildir. Adalet ve eşitlik duygusu geri plana itilmiştir. Onlar için "kazanmak her şeydir". Kaybetmek ise, yok olmak yani ölmek ile eş anlamlıdır. Böyle bir anlayışa sahip olan insana "ahlaklı" diyebilir miyiz? Bu tür insanlar için, amaçlar araçları kutsallaştırış yani "amaca götüren her yol meşrudur" ilkesi geçerli olur ki, bu da ahlakın özüne terstir.

Yıldırım (2007), ilköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model önerisi ve uygulanabilirliğini tasarlamak amacıyla ülke genelinde geniş kapsamlı bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada karakter eğitimi modelinin ilkeleri, yapılanması, işleyişi ve örnek etkinliklerin araştırmaya katılanlar tarafından yüksek düzeyde uygulanabilir bulunduğunu ifade etmiştir.

Şengün (2008), lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini incelediği araştırmasında biyolojik, psikolojik ve sosyal etmenlerin ahlaki olgunluğun nitelik ve niceliğini belirlediğini; cinsiyet, akademik durum, gelir düzeyi, ebeveyn ve eğitim durumları gibi değişkenlerin de ahlaki olgunluk düzeyini etkilediğini belirlemiştir.

Uysal (2008), karakter eğitim programlarını değerlendirmek maksatlı uyguladığı çalışmasında karakter eğitimi programlarının büyük bir çoğunluğunun öğrencilerin davranışı ve akademik başarısı üzerinde pozitif anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Üstünyer (2009), karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri hakkında gerçekleştirdiği nitel çalışmasında karakter eğitiminin çok acil bir ihtiyaç olduğunu, ailelerin çocuklarına evrensel değerleri vermede yetersiz kaldıklarını, öğretmenlerin de iş yükleri ve yeterlikleri nedeniyle başarılı olamadıklarını belirlemiştir.

Gündoğdu (2010), ortaöğretim kurumlarında karakter eğitimi sorununu belirlemek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlerin ders esnasında karakter eğitimiyle ilgili konuları çok önemsedikleri ancak bu tutum ve davranışların öğrencilerde ortaya çıkma düzeyinin orta düzeyde kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Şengün (2008), yükseköğretimdeki karakter eğitimini incelemiş ve yaş değişkeni bağlamında 16 ile 18 yaşta fakülte değişkeni açısından eğitim fakültelerinde, cinsiyet değişkeni bazında kız öğrencilerde, sınıf değişkeni bakımından birinci sınıf öğrencilerinde karakter eğitiminin daha fazla gerçekleştiğini tespit etmiştir.

Bolat (2011), meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal değerlere bakışlarının nasıl olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında öğrencilerin önceliklerinin Dini Değerler, Geleneksel Değerler, Aile Değerleri, Bilimsel Değerler, Çalışma-İş Değerleri ve Siyasi Değerler Şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca meslek yüksekokulu öğrencilerinin “aileye büyük önem verdikleri”, “sorumluluk sahibi oldukları”, “dini ve geleneksel değerlerinin yüksek olduğu” ve “devlete güven duydukları” göze çarpan diğer önemli sonuçlar olarak tespit edilmiştir.

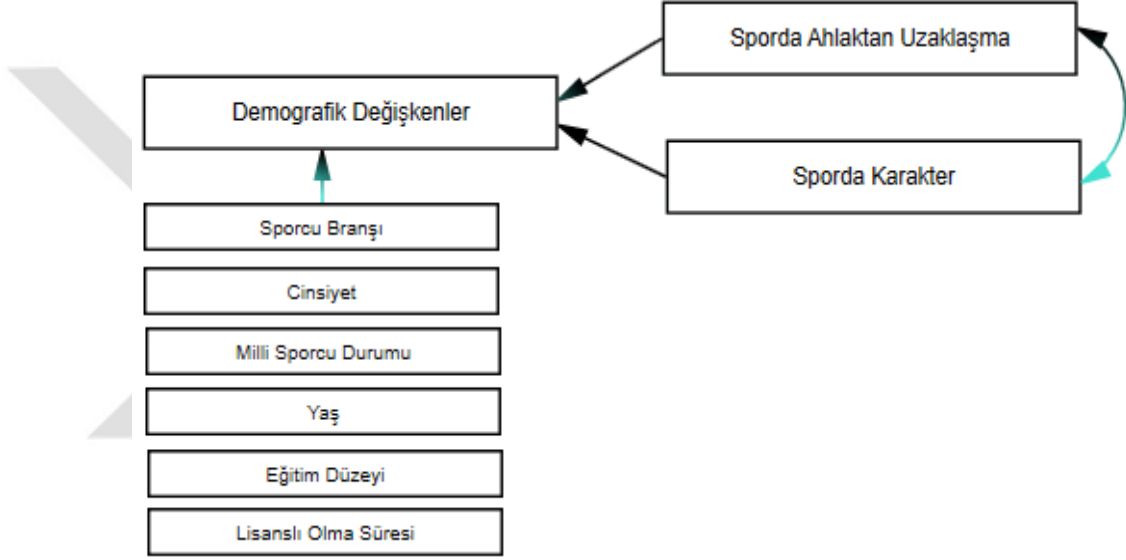
Agboola ve Tsai (2012), sınıf ortamındaki karakter eğitim modeli ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda, eğitim politikasının okullarda ahlak eğitiminin güncellenmesine liderlik yapması gerektiği, aile, öğretmen ve idareci olmak üzere bütün paydaşların öğrencileri bu iyi değerleri yaşamda uygulamaları için desteklemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Wang vd. (2013), kolej sporcularının ahlaki benlik kavramlarına ve spor ile ilişkili ahlaki gelişimlerine yönelik gerçekleştirdiği çalışma neticesinde cinsiyet ve yarışma türünün ahlaki benlik kavramları ve spor ile ilişkili ahlaki gelişim düzeylerinde anlamlı farklılıklara yol açmadığını ifade etmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Sportif ahlaki yaklaşım ile sporda karaktere ilişkin vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nicel verilere dayalı genel tarama modelinde ve ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Bu araştırma ile ilgili kurgulanan kuramsal model Şekil 3.1’de yer almaktadır.

Şekil 3. 1. Araştırmanın kurgulanan kuramsal modeli

Şekil 3.1’de kurgulan kuramsal modele göre aşağıdaki problem ve alt problemlere cevap aranacaktır.

Problem

Sportif ahlaki yaklaşım ile sporda karaktere ilişkin vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının görüşleri nedir?

Alt Problemler

1. Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karaktere ilişkin dağılım düzeyleri nedir?
2. Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda karakter düzeylerinin, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
4. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaptıkları spor branşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının lisans süreleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2017 yılı Antalya Kemer ve 2018 yılı Antalya merkezinde yapılan bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcular ($\alpha=678$) olarak tespit edilmiştir.

N: Evren birim sayısı, n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X'in gözlenme oranı, Q (1-P): X'in gözlenmeme oranı

Z_{α} : $\alpha= 0.05, 0.01, 0.001$ için 1.96, 2.58 ve 3.28 değerleri

d= Örneklem hatası

σ = Evren standart sapması

$t_{\alpha, sd}$ = sd serbestlik dereceli t dağılımı kritik değerleridir ($sd=n-1$). $t_{\alpha, sd}$ kritik değerleri $sd= n-1 \rightarrow 5000$ olduğunda Z_{α} değerlerine eşit alınabilir (Özdamar, 2003).

$$n = \frac{\sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{d^2} \quad n = \frac{P \cdot Q \cdot Z_{\alpha}^2}{d^2}$$

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından hazırlanan örneklem Büyüklükleri ($\alpha= 0.05$) tablosu dikkate alınarak örneklem büyüklüğü ± 0.05 örneklem hatası $p=0,5$ ve $q=0,5$ güven aralığı olarak belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda ($\alpha=678$) kişilik bu evreni ($n=489$) kişiden oluşacak bir örneklem grubunun 0,05 anlamlılık ve % 5 hoşgörü düzeyinde temsil edebileceği düşünülmüştür (Balcı, 2004).

Örnekleme tekniklerini iki kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar olasılığa dayalı olan ve olasılığa dayalı olmayan örnekleme teknikleridir. Olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden olan *basit tesadüfi örnekleme*, tanımlanan evrendeki her elemanın, “eşit” ve “bağımsız” seçilme şansına sahip olmasıdır. Yani, her eleman eşit seçilme şansına sahip olmalı ve aynı zamanda birisinin seçilmesi, diğerinin seçilmesine kesinlikle engel olmamalı, etki etmemelidir (Altunışık ve diğerleri, 2010). Araştırmada 2017 ve 2018 yılı Antalya ve Antalya Kemer ilçesinde yapılan bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcular ($n=489$) evrenden yansız olarak basit tesadüfi örnekleme alma yöntemiyle seçilmiştir.

3.3. Örneklem Özellikleri

Anket çalışmaları sonucunda araştırma evreni için seçilen bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporculardan 489 geçerli anket formu elde edilmiştir. Bu anketlerin demografik verilerine ilişkin istatistikler Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3. 1. Araştırmaya katılan sporcuların örneklem özelliklerine ilişkin frekans dağılım tablosu

Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	78	16,0
Erkek	411	84,0
Yaş		
15-27 Yaş	195	39,9
28-35 Yaş	203	41,5
36 Yaş ve Üzeri	91	18,6
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul)	109	22,3
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	283	57,9
Üniversite (Önlisans, Lisans, Lisansüstü)	97	19,8
Milli Sporcu musunuz?		
Evet	109	22,3
Hayır	380	77,7
Kaç yıl lisanslı sporculuk yaptınız?		
1-5 Yıl	218	44,6
6-10 Yıl	141	28,8
11 Yıl ve Üzeri	130	26,6
Spor Branşınız		
Bilek Güreşi	173	35,4
Vücut Geliştirme	316	64,6
Toplam	489	100 %

Bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcuların cinsiyet değişkenine göre dağılımları incelendiğinde % 16,0’ını kadın sporcular % 84,0’ını erkek sporcular oluşturmaktadır. Yaş değişkenine göre dağılımları incelendiğinde % 39,9’unu 15-27 yaş sporcular % 41,5’ini 28-35 yaş sporcular % 18,6’sını 36 yaş ve üzeri sporcular oluşturmaktadır. Eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımları incelendiğinde % 22,3’ünü ilköğretim mezunu sporcular % 57,9’unu ortaöğretim mezunu sporcular % 19,8’ini üniversite mezunu sporcular oluşturmaktadır. Bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcuların % 22,3’ünü milli sporcular % 77,7’sini milli olmayan sporcular oluşturmaktadır. Bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı

müsabık sporcuların % 44,6'sı 1-5 yıl % 28,8'i 6-10 yıl % 26,6'sı 11 yıl ve üzeri lisanslı sporculardan oluşmaktadır. Bilek güreşi, vücut geliştirme yarışmasına katılan lisanslı müsabık sporcuların % 35,4'ünü bilek güreşi branşı % 64,6'sını vücut geliştirme branşı oluşturmaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki adet ölçek kullanılmıştır. Bunlar; Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği ve Sporda Karakter Ölçeğidir. Ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.4.1. Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği

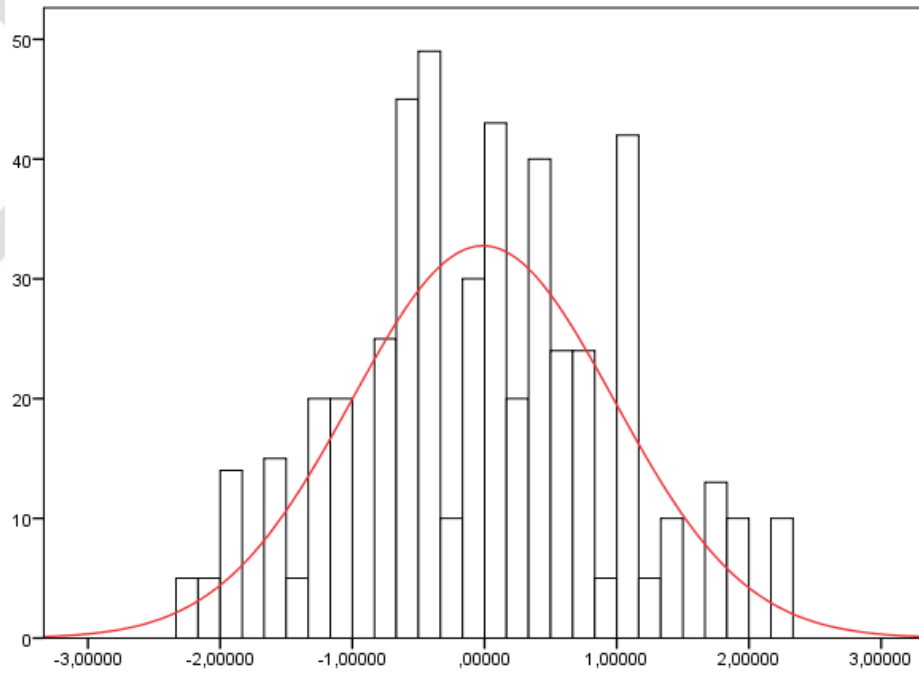
Bu araştırmada sporcuların ahlaktan ayrılma tutumlarını belirlemeye yönelik olarak Boardley ve Kavussanu (2008) tarafından geliştirilen (MDSSS) Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği Kısa Formunun, Gürpınar (2015) tarafından Türk Kültürüne uyarlanmış hali kullanıldı. MDSS-S, sporcuların ahlaktan uzaklaşma mekanizmalarını ölçmek üzere geliştirilmiş ve Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılmıyorum (3), Kararsızım (4), Katılıyorum (5), Kesinlikle Katılıyorum 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek 8 maddeli ve tek faktörlüdür. Sporda ahlaktan uzaklaşma tutumlarını ölçmeye yönelik maddelerin tümü olumsuz anlam taşımaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, sporcuların daha çok ahlaktan ayrıldıkları anlamına gelmektedir.

3.4.2. Sporda Karakter Ölçeği

Jang (2013) tarafından geliştirilen Spor Karakter Ölçeği'nin, Turan ve Gürpınar (2015) tarafından Türk Kültürüne uyarlanmış hali kullanılmıştır. Faktör analizinde toplam 27 madde yer almaktadır. Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılmıyorum (3), Kararsızım (4), Katılıyorum (5), Kesinlikle Katılıyorum 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler tam katılıyorum "5 puan (4.20-5.00)", katılıyorum "4 puan (3.40-4.19)", orta düzeyde katılıyorum "3 puan (2.60-3.39)", az katılıyorum "2 puan (1.80-2.59)", hiç katılmıyorum "1 puan (1.00-1.79)" olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 135; en düşük puan ise, 27 olarak hesaplanmıştır (Turan ve Gürpınar, 2016).

3.5. Verilerin Çözümü

Ölçekler aracılığıyla toplanan veriler, SPSS 22.0, paket programına kaydedilip analiz edilmiştir. Ancak çok değişkenli istatistik tekniklerinin hepsi bazı varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlara dikkat edilmesi daha iyi tahmin ve çok boyutlu uzayı daha gerçekçi değerlendirmeyi sağlamaktadır. *Normallik* için Ki-kare uygunluk, Kolmogorov-Smirnov (K-S) ve Shapiro-Wilks (W) testleri normallik varsayım için kullanılan analitik testlerden bazılarıdır. Araştırmada basıklık ve çarpıklık kritik değeri $\pm 1,96$ olarak belirlenmiştir. Bu değerlerin dışında kaldığında veriler dönüştürülerek parametrik analizlerin yapılması sağlanacaktır. Sağlanmaması durumunda ise parametrik olmayan analizlere başvurulacaktır.

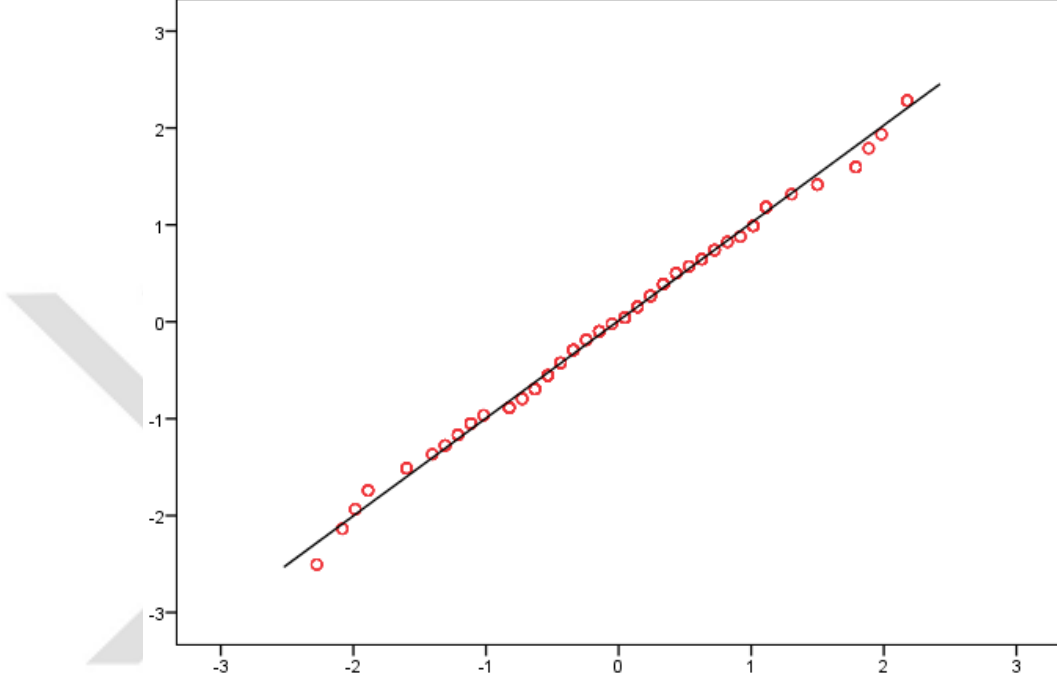
Şekil 3. 2. Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti frekans dağılım grafiği

Frekans dağılım grafiği Şekil 3.2’de incelendiğinde dağılım normal olduğu söylenilebilir.

Tablo 3. 2. Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti kolmogorovsmirnov ve shapiro-wilk analiz tablosu

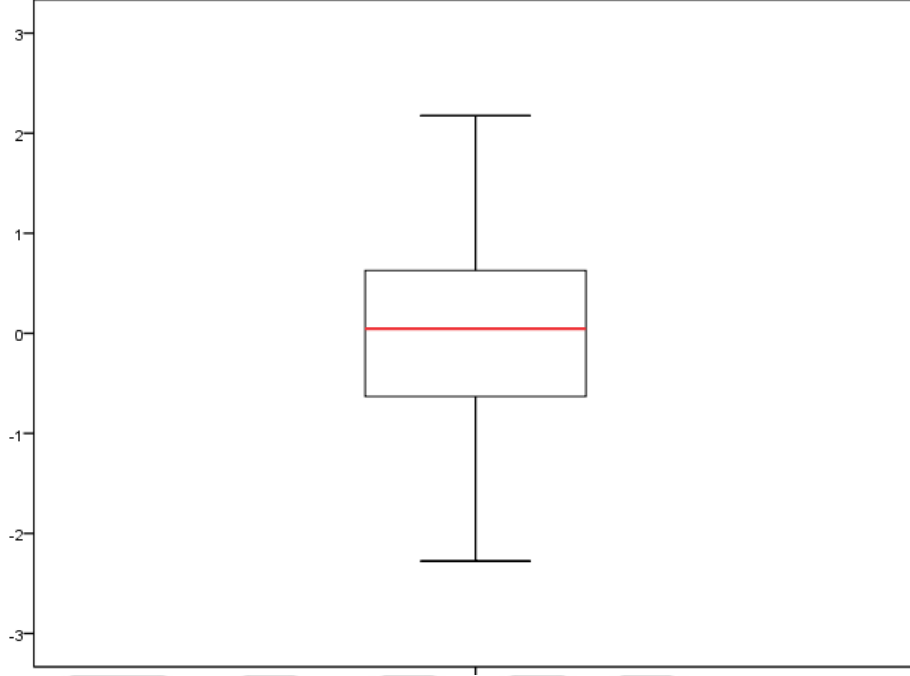
		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	Anlamlılık	İstatistik	df	Anlamlılık
Ahlaktan	Uzaklaşma	,045	489	,200	,989	489	,070
Ölçek	Veri Seti						

Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti $n > 50$ olduğu için KolmogorovSmirnov analiz tablosuna göre değerlendirme yapılacaktır. Tablo 3.2 incelendiğinde [$KS = .045$, $df = 489$, $p > .05$] istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için veriler normal dağılım sergilemektedir.

Şekil 3. 3. Ahlaktan Uzaklaşma Ölçek Veri Seti Q-Q Pilot Grafiği

Ölçek veri seti q-q pilot grafiği Şekil 3.3’de incelendiğinde dağılımın doğrusal olduğu görülmektedir.

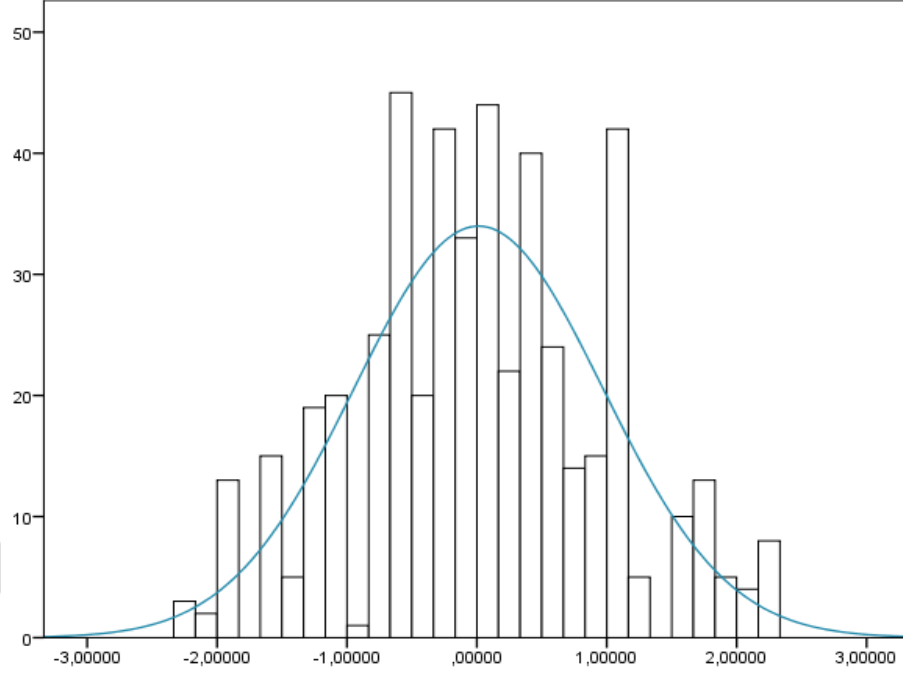
Şekil 3. 4. Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti saplı kutu grafiği

Ölçek veri seti uç değerler grafiği Şekil 3.4'de incelendiğinde uç değerlerin olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. 3. Ahlaktan uzaklaşma ölçek veri seti betimsel istatistik analiz tablosu

	İstatistik	Standart Hata
Ortalama	19,3497	,54907
Medyan	14,0000	
Varyans	147,425	
Standart Sapma	12,14185	
Minimum	8,00	
Maximum	40,00	
Çarpıklık	,922	,110
Basıklık	-,957	,220

Ölçek betimsel istatistik analiz sonuçları Tablo 3.3'de incelendiğinde çarpıklık değerinin +,922 ve basıklık değerinin -,957 olduğu görülmektedir. Bulgular $\pm 1,96$ değerler arasında yer aldığından dağılımın normal dağıldığı ve Tip I ve Tip II hataya düşülmemesi için analizlerin parametrik analizlerle yapılmasının uygun olduğu görülmektedir.

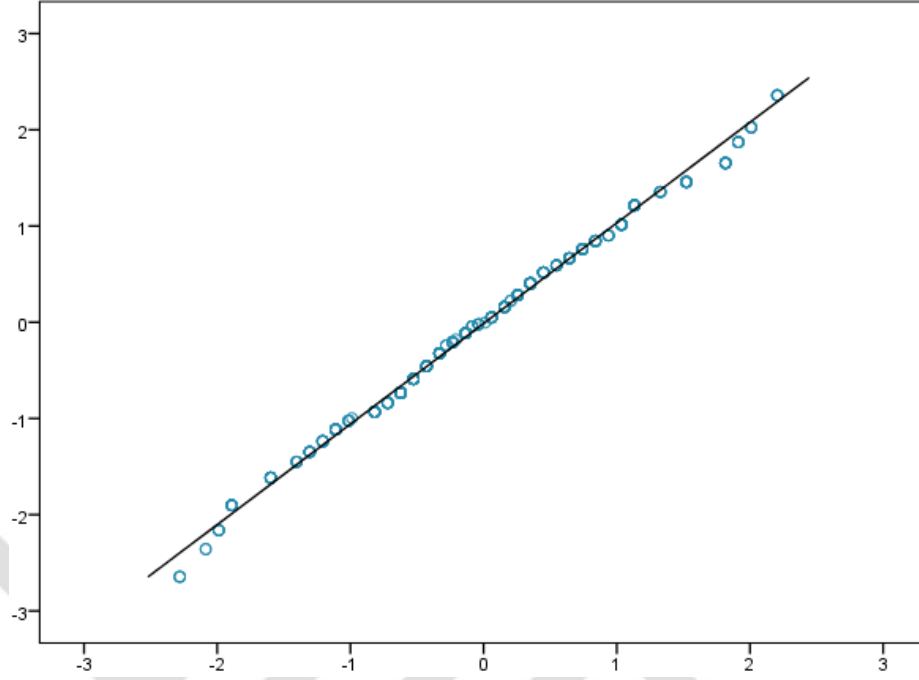
Şekil 3. 5. Sporda karakter ölçek veri seti frekans dağılım grafiği

Frekans dağılım grafiği Şekil 3.5’de incelendiğinde dağılım normal olduğu söylenilebilir.

Tablo 3. 4. Sporda karakter ölçek veri seti olmogorov smirnov ve shapiro-wilk analiz tablosu

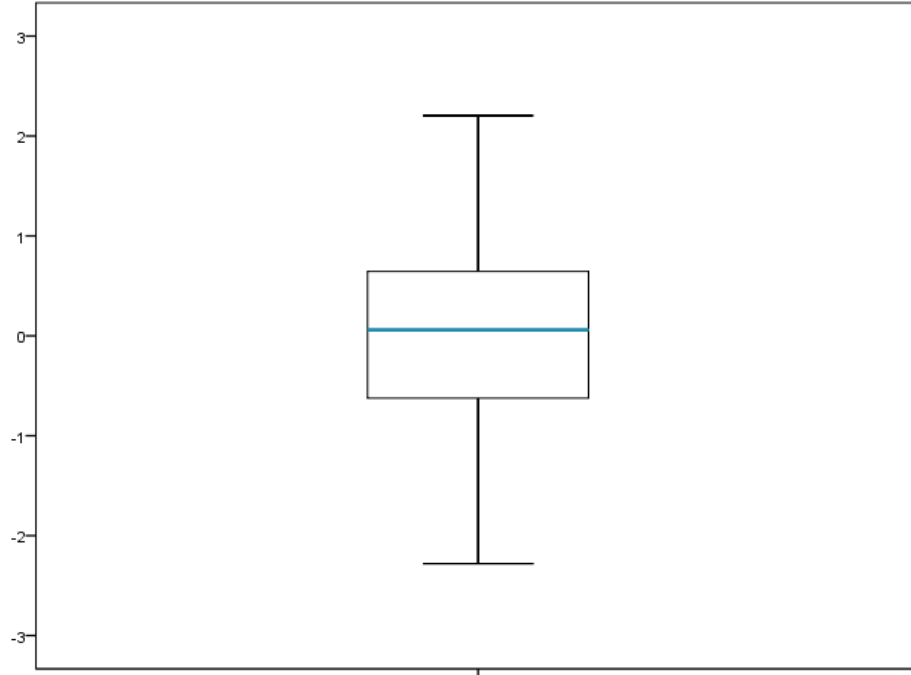
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Anlamlılık	İstatistik	df	Anlamlılık
Sporda Karakter Ölçek Veri Seti	,044	489	,200	,990	489	,092

Sporda karakter ölçek veri seti $n > 30$ olduğu için KolmogorovSmirnov analiz tablosuna göre değerlendirme yapılacaktır. Tablo 3.4 incelendiğinde [KS=.044, df 489, $p > .05$] istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için veriler normal dağılım sergilemektedir.

Şekil 3. 6. Sporda karakter ölçek veri seti Q-Q pilot grafiği

Ölçek veri seti q-q pilot grafiği Şekil 3.6'da incelendiğinde dağılımın doğrusal olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 7. Sporda karakter ölçek veri seti saplı kutu grafiği

Ölçek veri seti uç değerler grafiği Şekil 3.7’de incelendiğinde uç değerlerin olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. 5. Sporda karakter ölçek veri seti betimsel istatistik analiz tablosu

	İstatistik	Standart Hata
Ortalama	115,0184	,65191
Medyan	119,0000	
Varyans	207,821	
Standart Sapma	14,41601	
Minimum	75,00	
Maximum	135,00	
Çarpıklık	-,876	,110
Basıklık	-,147	,220

Ölçek betimsel istatistik analiz sonuçları Tablo 3.5’de incelendiğinde çarpıklık değerinin -,876 ve basıklık değerinin -,147 olduğu görülmektedir. Bulgular $\pm 1,96$ değerler arasında yer aldığından dağılımın normal dağıldığı ve Tip I ve Tip II hataya düşülmemesi için analizlerin parametrik analizlerle yapılmasının uygun olduğu görülmektedir.

Betimsel istatistik bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar. Bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini belirlemeyi amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2005).

İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için “t testi” kullanılır (Büyüköztürk, 2005).

İkiden fazla grup karşılaştırıldığında ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmektedir. Anlamlı farkın bulunduğu durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için çoklu karşılaştırma testlerinde (post hoc test) testi kullanılır. (Büyüköztürk, 2005).

Araştırmanın anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularına uygun olarak tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karaktere ilişkin dağılım düzeyleri Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4. 1. Sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma analiz sonuçları

Sporda Ahlaktan Uzaklaşmaya İlişkin Önergeler	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Kuralları esnetmek dengeleri eşitlemenin bir yoludur	2,32	1,65
Şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir	2,76	1,65
Hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir	2,97	1,51
Eğer takımına yardım edecekse sporcuların hakemlere yalan söylemeleri kabul edilebilir	2,35	1,69
Takımlarının uyguladığı sportmenlik dışı taktiklerin sadece ufak bir parçası olan sporcuları suçlamak haksızlıktır	2,28	1,65
Antrenörü tarafından rakibini sakatlamak için teşvik edilen sporcular suçlanmamalıdır	2,46	1,63
Sporcuların birbirlerini aşağılamaları gerçekte kimseye zarar vermez	2,11	1,78
Kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır	2,10	1,79
Toplam	2,42	1,67

Notlar: (i) n=489 (ii) Crombach’s Alfa=.970 (iii) Ölçekte 1=Kesinlikle Katılmıyorum ve 5= Kesinlikle Katılıyorum anlamındadır (iv) Friedman çift yönlü Anova testine göre $\chi^2= 473.188$, p=.000 sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Tablo 4.1 incelendiğinde vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle sporcular; kuralları esnetmek dengeleri eşitlemenin bir yoludur $2,32\pm 1,65$ eğer takımına yardım edecekse sporcuların hakemlere yalan söylemeleri kabul edilebilir $2,35\pm 1,39$ takımlarının uyguladığı sportmenlik dışı taktiklerin sadece ufak bir parçası olan sporcuları suçlamak haksızlıktır $2,28\pm 1,65$ antrenörü tarafından rakibini sakatlamak için teşvik edilen sporcular suçlanmamalıdır $2,46\pm 1,63$ sporcuların birbirlerini aşağılamaları gerçekte kimseye zarar vermez $2,11\pm 1,78$ kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır $2,10\pm 1,79$ önermelerinde algı düzeyleri

katılmıyorum aralığındadır. Şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırlabilir $2,76 \pm 1,65$ hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir $2,97 \pm 1,51$ önermelerinde algı düzeyleri kararsızım aralığındadır.

Tablo 4. 2. Sporda karakter düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma analiz sonuçları

Sporda Karakter Düzeylerine İlişkin Önermeler	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Bir çok sayı (gol, basket, puan vb) kaybetsem bile pes etmem.	4,22	1,10
Kazansam da kaybetsem de ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim.	4,33	0,83
Kazansam da kaybetsem de her zaman saygılıyım.	4,30	0,82
Rakibim kurallara uygun bir şekilde oynamasa da ben her zaman ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim.	4,48	0,79
Hakemin ya da antrenörün beni izlemesine bakmaksızın kurallara uygun bir şekilde oynarım.	4,35	0,90
Oyunun sonuçlarını her zaman kabul ederim.	4,52	0,63
Oyun esnasında öfkelensem bile tahrik edici şekilde konuşmam.	4,35	0,69
Kazansam da kaybetsem de her zaman elimden gelenin en iyisini yaparım.	4,48	0,55
Hiç kimse görmese bile hile yapmam.	4,28	0,83
Eğer birine faul yapmışsam kabul ederim.	3,93	1,09
Kazanmak için rakip faulle durdurulabilir.	4,15	0,91
Kazanmak için bazen oyun esnasında kaba ve saygısız davranabilirim.	4,00	1,21
Rakiple alay etmek ya da onu kızdırmak kabul edilebilir bir davranıştır.	4,22	1,09
Müsabaka sırasında eğer sinirlenirsem rakibime karşı küfür etmek kabul edilebilir.	4,40	0,84
Kazanmak için rakibi sakatlamak kabul edilebilir.	4,35	0,84
Oyun esnasında rakip yere düşerse onun yerden kalkmasına yardım etmek gerekir.	4,50	0,79
Faul yaptıktan sonra özür dilemenin bir saygı göstergesi olduğu düşünüyorum.	4,35	0,91
Takım arkadaşlarımı ve rakiplerimi sergiledikleri iyi performanstan dolayı teşvik etmenin önemli olduğunu düşünüyorum.	4,60	0,56
Rakip sakatlandığı zaman kendimi kötü hissederim.	4,45	0,66
Bence ahlaklı bir oyun davranışı sergilemek önemlidir.	4,56	0,52
Kaybetsem bile içimden gelerek tebrik etmek isterim.	4,37	0,83
Müsabakadan sonra oyuncular sonucu kabullenmelidir.	3,91	1,09
Bence sporcular her zaman kurallara uygun bir şekilde oynamalıdır.	4,21	0,92
Büyük bir farkla geride olsalar bile bence sporcular kurallara uymalıdır.	3,99	1,19
Oyunun sonucu ne olursa olsun sporcular saygılı olmalıdır.	4,23	1,01

Kaybetsem bile oyunun sonucunu kabullenmek önemlidir.	4,15	0,98
Kaybetsem bile her zaman rakibimin elini sıkar ve onları tebrik ederim.	3,33	0,99
Toplam	4,26	0,87

Notlar: (i) n=489 (ii) Crombach's Alfa=.931 (iii) Ölçekte 1=Kesinlikle Katılmıyorum ve 5= Kesinlikle Katılıyorum anlamındadır (iv) Friedman çift yönlü Anova testine göre $\chi^2= 1050.190$, $p=.000$ sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Tablo 4.2 incelendiğinde vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının karakter düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle sporcular; bir çok sayı (gol, basket, puan vb) kaybetsem bile pes etmem $4,22\pm 1,10$ kazansam da kaybetsem de ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim $4,33\pm 0,83$ kazansam da kaybetsem de her zaman saygılıyım $4,30\pm 0,82$ rakibim kurallara uygun bir şekilde oynamasa da ben her zaman ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim $4,48\pm 0,79$ hakemin ya da antrenörün beni izlemesine bakmaksızın kurallara uygun bir şekilde oynarım $4,35\pm 0,90$ oyunun sonuçlarını her zaman kabul ederim $4,52\pm 0,63$ oyun esnasında öfkelensem bile tahrik edici şekilde konuşmam $4,35\pm 0,69$ kazansam da kaybetsem de her zaman elimden gelenin en iyisini yaparım $4,48\pm 0,55$ hiç kimse görmese bile hile yapmam $4,28\pm 0,83$ eğer birine faul yapmışsam kabul ederim $3,93\pm 1,09$ kazanmak için rakip faulle durdurulabilir $4,15\pm 0,91$ kazanmak için bazen oyun esnasında kaba ve saygısız davranabilirim $4,00\pm 1,21$ rakiple alay etmek ya da onu kızdırmak kabul edilebilir bir davranıştır $4,22\pm 1,09$ müsabaka sırasında eğer sinirlenirsem rakibime karşı küfür etmek kabul edilebilir $4,40\pm 0,84$ kazanmak için rakibi sakatlamak kabul edilebilir $4,35\pm 0,84$ oyun esnasında rakip yere düşerse onun yerden kalkmasına yardım etmek gerekir $4,50\pm 0,79$ faul yaptıktan sonra özür dilemenin bir saygı göstergesi olduğu düşünüyorum $4,35\pm 0,91$ takım arkadaşlarımı ve rakiplerimi sergiledikleri iyi performanstan dolayı teşvik etmenin önemli olduğunu düşünüyorum $4,60\pm 0,56$ rakip sakatlandığı zaman kendimi kötü hissederim $4,45\pm 0,66$ bence ahlaklı bir oyun davranışı sergilemek önemlidir $4,56\pm 0,52$ kaybetsem bile içimden gelerek tebrik etmek isterim $4,37\pm 0,83$ müsabakadan sonra oyuncular sonucu kabullenmelidir $3,91\pm 1,09$ bence sporcular her zaman kurallara uygun bir şekilde oynamalıdır $4,21\pm 0,92$ büyük bir farkla geride olsalar bile bence sporcular kurallara uymalıdır $3,99\pm 1,19$ oyunun sonucu ne olursa olsun sporcular saygılı olmalıdır $4,23\pm 1,01$ kaybetsem bile oyunun sonucunu kabullenmek önemlidir $4,15\pm 0,98$ önermelerinde algı düzeyleri katılıyorum ve kesinlikle

katılıyorum aralığındadır. Ancak kaybetsem bile her zaman rakibimin elini sıkar ve onları tebrik ederim $3,33 \pm 0,99$ önermesinde sporcuların görüşleri kararsızım aralığındadır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

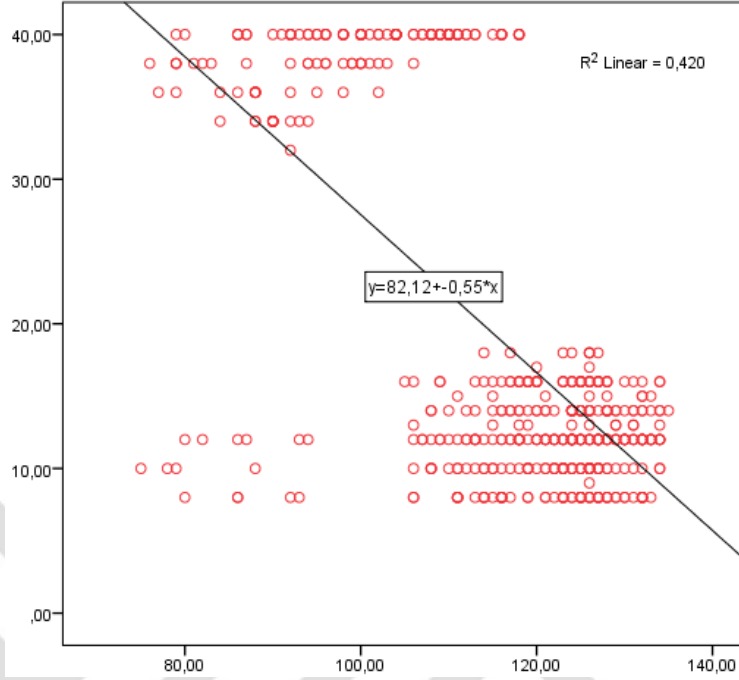
Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı ilişkiye ait “basit korelasyon” analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.3’de yer almaktadır.

Tablo 4. 3. Sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karakter algı düzeyleri arasında basit korelasyon analiz sonuçları

	(Y ₁)	(Y ₂)
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri (Y ₁)	1	
	N	489
Sporda Karakter Ölçüm Verileri (Y ₂)	-,648**	1
	N	489
		489

** $p < 0,01$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı ilişkiye ait yapılan basit korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.3’de incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri ile sporda karakter algı düzeyleri arasında ($r = -.648$, $p < 0,01$) negatif, orta ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin betimlenmesinde korelasyonel istatistikler kullanılır. Korelasyon analiz sonuçları iki ilişki arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisini açıklayamaz. Ancak değişkenler arasındaki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesini sağlamayı kolaylaştırmaktadır. Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeylerine ilişkin saçılım grafiği Şekil 4.1’de yer almaktadır.

Şekil 4. 1. Sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeylerine ilişkin saçılım grafiği

Şekil 4.1 incelendiğinde, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karakter düzeyleri arasında istatistiki olarak negatif, anlamlı bir ilişkinin olduğu, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri azaldığında sporcuların karakter düzeylerinin yükseldiği, belirtme katsayısı incelendiğinde sporda ahlaktan uzaklaşmanın % 42,0'ının sporcuların karakter düzeyleri ile açıklandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda karakter düzeylerinin, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde anlamlı etkisine ilişkin “basit regresyon analizi” yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4. 4. Sporda karakter düzeylerinin sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde anlamlı etkisine ilişkin basit regresyon analiz sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit*	82,123	3,370		24,372	,000
Sporda Karakter	-,546	,029	-,648	18,775	,000

R= ,648   R²= ,420

$$F_{(1-487)}= 352.499, \quad p=,000$$

Regresyon analizi bir bağımlı değişken ile bir bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması sürecidir.

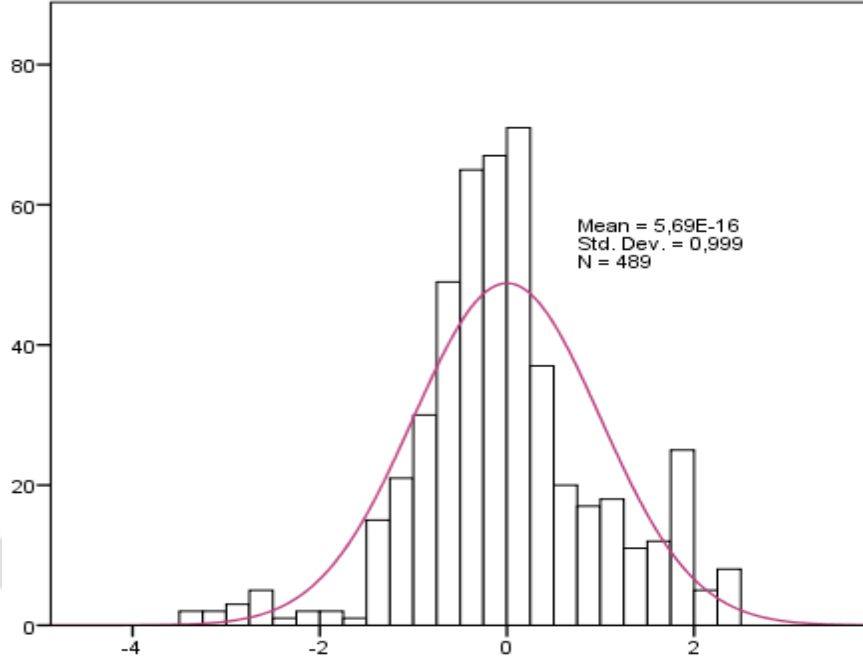
$$y=\beta_0+\beta_1x+\varepsilon \quad (1)$$

Yukarıdaki (1) ile gösterilen denklemde β_0 doğrunun y eksenini kestiği nokta β_1 doğrunun eğimi ε şansa bağlı hata terimini ifade etmektedir. Regresyon modelinin varsayımları atıkların normal dağılımı ve doğrusallığı Şekil 4.2 ve Şekil 4.3’de verilmiştir.

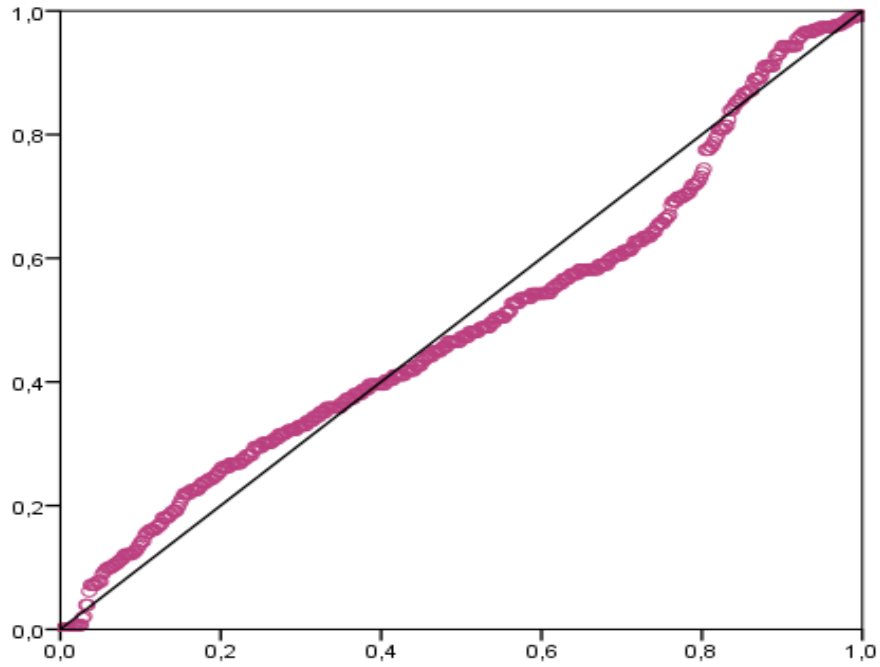
Tablo 4.4 incelendiğinde [$F_{(1-487)}= 352.499, p=,000$], [$t=24.372, p=,000$] ve [$t=18.775, p=,000$] F ve t tablo değerlerinin model için istatistiksel olarak anlamlı oldukları görülmektedir. Tabloda yer alan R^2 değeri sporda ahlaktan uzaklaşma üzerindeki değişimin % 42,0’ının sporda karakter faktörü ile açıklanabildiğini göstermektedir. Tablo 4.3’de yapılan basit korelasyon analizinde de sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karakter ilişkisinin negatif, orta ve anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

$$\hat{Y}=82.123-0.546.Spor\ da\ Karakter \quad (2)$$

Yukarıda (2) ile gösterilen modelin denklemde, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda karakter düzeylerinin, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde etkisi incelendiğinde; sporcuların karakter düzeylerindeki bir birimlik artış, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde 0,5 birimlik azalış sağlayacaktır.

Şekil 4. 2. Regresyon Modeli Atıkların Normal Dağılım Grafiği

Şekil 4. 3. Regresyon Modeli Atıkların P-P Dağılım Grafiği

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaptıkları spor branşı değişkenine göre

anlamli farklılığa ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.5’de yer almaktadır.

Tablo 4. 5. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının spor branşı değişkeni gruplarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları

			N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Sporda Ahlaktan	Bilek Güreşi		173	13,46	2,76	487		
Uzaklaşma	Vücut							
Ölçüm Verileri	Geliştirme		316	22,57	13,96	358,226	11,211	,000*
Sporda Karakter	Bilek Güreşi		173	122,86	7,04	487		
Ölçüm Verileri	Vücut							
	Geliştirme		316	110,73	15,58	473,227	11,810	,000*

* $p < 0,05$ anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaptıkları spor branşı değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri spor branşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=11.211$, $p < 0.05$]. Bilek güreşi branşında yer alan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ($\bar{X}=13.46$) vücut geliştirme sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=22.57$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile spor branşı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri spor branşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=11.810$, $p < 0.05$]. Bilek güreşi branşında yer alan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri ($\bar{X}=122.86$) vücut geliştirme sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=110.73$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile spor branşı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.6’da yer almaktadır.

Tablo 4. 6. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının cinsiyet değişkeni gruplarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları

			N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	Kadın	78	11,44	2,57	487	13.673	,000*	
	Erkek	411	20,85	12,65	485,442			
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	Kadın	78	121,38	8,07	487	6.435	,000*	
	Erkek	411	113,81	15,03	195,685			

* $p < 0,05$ anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının cinsiyet değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=13.673$, $p < 0.05$]. Cinsiyeti kadın olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ($\bar{X}=11,44$) cinsiyeti erkek olan sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=20,85$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile sporcuların cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=6.435$, $p < 0.05$]. Cinsiyeti kadın olan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri ($\bar{X}=121,38$) cinsiyeti erkek olan sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=113,81$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile sporcuların cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.7’de yer almaktadır.

Tablo 4. 7. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının milli sporcu olup olmama değişkeni gruplarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları

			N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	Evet	109	12,12	2,35	487	13.224	,000*	
	Hayır	380	21,42	13,00	449,729			
	Evet	109	122,84	7,97	487	9.272	,000*	

Sporda Karakter Ölçüm Verileri	Hayır	380	112,77	15,06	340,693
--------------------------------	-------	-----	--------	-------	---------

* p<0,05 anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin bağımsız örneklem t testi analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=13.224$, $p<0.05$]. Milli sporcu olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ($\bar{X}=12,12$) milli sporcu olmayan sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=21,42$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile sporcuların milli sporcu olup olmama değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{487}=9,272$, $p<0.05$]. Milli sporcu olan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri ($\bar{X}=122,84$) milli sporcu olmayan sporcuların ölçüm verilerine ($\bar{X}=112,77$) göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile sporcuların milli sporcu olup olmama değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.8 Tablo 4.9 ve Tablo 4.10'da yer almaktadır.

Tablo 4. 8. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının yaş değişkeni gruplarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	15-27 Yaş	195	15,77	8,05	2-486	34,618	,000*
	28-35 Yaş	203	24,43	14,03			
	36 Yaş Üzeri	91	15,67	10,89			
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	15-27 Yaş	195	119,51	11,21	2-486	17,980	,000*
	28-35 Yaş	203	112,85	13,65			
	36 Yaş Üzeri	91	110,22	18,97			

* p<0,05 anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaş değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=34.618$, $p<0.05$]. Sporda karakter ölçüm verileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=17.980$, $p<0.05$]. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 4. 9. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının yaş değişkeni gruplarına ilişkin varyans homojenliği analiz sonuçları

	Levene İstatistik	df1	df2	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	1,403	2	486	,051
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	4,005	2	486	,080

Tablo 4.9 incelendiğinde sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ölçüm verilerinin varyanslarının homojen dağıldığı görülmektedir. Varyans homojenliği sağlandığından Tukey testi sonuçları Tablo 4.10'da yer almaktadır.

Tablo 4. 10. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının yaş değişkeni gruplarına ilişkin tukey testi sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p	
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	15-27 Yaş	28-35 Yaş	-8,65914*	1,14138	,000	
		36 Yaş ve Üzeri	,10403	1,44511	,997	
	28-35 Yaş	15-27 Yaş	8,65914*	1,14138	,000	
		36 Yaş ve Üzeri	8,76317*	1,43602	,000	
	36 Yaş ve Üzeri	15-27 Yaş	-,10403	1,44511	,997	
		28-35 Yaş	-8,76317*	1,43602	,000	
	Sporda Karakter Ölçüm Verileri	15-27 Yaş	28-35 Yaş	6,66060*	1,39770	,000
			36 Yaş ve Üzeri	9,29304*	1,76963	,000
28-35 Yaş		15-27 Yaş	-6,66060*	1,39770	,000	
		36 Yaş ve Üzeri	2,63244	1,75850	,293	
36 Yaş ve Üzeri		15-27 Yaş	-9,29304*	1,76963	,000	
		28-35 Yaş	-2,63244	1,75850	,293	

Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın yaş değişkenine göre 15-27 yaş aralığında yer alan sporcular ile 28-35 yaş aralığında yer alan sporcular; 28-35 yaş aralığında yer alan sporcular ile 36 yaş ve üzeri sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 36 yaş ve üzeri sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın yaş değişkenine göre 15-27 yaş aralığında yer alan sporcular ile 28-35 yaş ve 36 yaş ve üzeri sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 28-35 yaş arası sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.11 Tablo 4.12 ve Tablo 4.13’de yer almaktadır.

Tablo 4. 11. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni gruplarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	Sd	F	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	İlköğretim	109	36,63	7,59	2-486	342,209	,000*
	Ortaöğretim	283	14,00	7,72			
	Üniversite	97	15,54	8,44			
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	İlköğretim	109	98,96	10,10	2-486	140,806	,000*
	Ortaöğretim	283	118,65	12,64			
	Üniversite	97	122,46	9,21			

* $p < 0,05$ anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının eğitim düzeyi değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=342.209$, $p < 0.05$]. Sporda karakter ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=140.806$, $p < 0.05$]. Anlamlı farklılığın hangi

gruplar arasından kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 4. 12. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni gruplarına ilişkin varyans homojenliği analiz sonuçları

	Levene İstatistik	df1	df2	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	,282	2	486	,755
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	2,011	2	486	,135

Tablo 4.12 incelendiğinde sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ölçüm verilerinin varyanslarının homojen dağıldığı görülmektedir. Varyans homojenliği sağlandığından Tukey testi sonuçları Tablo 4.13’de yer almaktadır.

Tablo 4. 13. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının eğitim düzeyi değişkeni gruplarına ilişkin tukey testi sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Eğitim	(J) Eğitim	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	İlköğretim	Ortaöğretim	22,63303*	,88381	,000
		Üniversite	21,09695*	1,09436	,000
	Ortaöğretim	İlköğretim	-22,63303*	,88381	,000
		Üniversite	-1,53608	,92244	,220
	Üniversite	İlköğretim	-21,09695*	1,09436	,000
		Ortaöğretim	1,53608	,92244	,220
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	İlköğretim	Ortaöğretim	-19,68687*	1,29575	,000
		Üniversite	-23,50061*	1,60442	,000
	Ortaöğretim	İlköğretim	19,68687*	1,29575	,000
		Üniversite	-3,81374*	1,35237	,014
	Üniversite	İlköğretim	23,50061*	1,60442	,000
		Ortaöğretim	3,81374*	1,35237	,014

Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın eğitim düzeyi değişkenine göre ilköğretim mezunu sporcular ile ortaöğretim ve üniversite mezunu sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde ortaöğretim mezunu sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer eğitim gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın eğitim düzeyi değişkenine göre ilköğretim mezunu sporcular ile ortaöğretim ve üniversite mezunu sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde üniversite mezunu sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer eğitim gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.14 Tablo 4.15 ve Tablo 4.16’da yer almaktadır.

Tablo 4. 14. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının lisanslı sporculuk süresi değişkeni gruplarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları

		N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	1-5 Yıl	218	12,54	2,98	2-486	102,331	,000*
	6-10 Yıl	141	28,06	13,48			
	11 Yıl ve Üzeri	130	21,33	13,43			
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	1-5 Yıl	218	122,35	7,21	2-486	72,677	,000*
	6-10 Yıl	141	111,87	12,29			
	11 Yıl ve Üzeri	130	106,15	18,81			

* $p < 0,05$ anlamlılık değeri

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=102.331$, $p < 0.05$]. Sporda karakter ölçüm verileri lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-486)}=72.677$, $p < 0.05$]. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 4. 15. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının lisanslı sporculuk süresi değişkeni gruplarına ilişkin varyans homojenliği analiz sonuçları

	Levene İstatistik	df1	df2	p
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	3,140	2	486	,085
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	1,059	2	486	,078

Tablo 4.15 incelendiğinde sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ölçüm verilerinin varyanslarının homojen dağıldığı görülmektedir. Varyans homojenliği sağlandığından Tukey testi sonuçları Tablo 4.16’da yer almaktadır.

Tablo 4. 16. Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamalarının lisanslı sporculuk süresi değişkeni gruplarına ilişkin tukey testi sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Lisans Süre	(J) Lisans Süre	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	P
Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçüm Verileri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	-15,52004*	1,10299	,000
		11 Yıl ve Üzeri	-8,79407*	1,13097	,000
	6-10 Yıl	1-5 Yıl	15,52004*	1,10299	,000
		11 Yıl ve Üzeri	6,72597*	1,24098	,000
	11 Yıl ve Üzeri	1-5 Yıl	8,79407*	1,13097	,000
		6-10 Yıl	-6,72597*	1,24098	,000
Sporda Karakter Ölçüm Verileri	1-5 Yıl	6-10 Yıl	10,48338*	1,36971	,000
		11 Yıl ve Üzeri	16,20247*	1,40446	,000
	6-10 Yıl	1-5 Yıl	-10,48338*	1,36971	,000
		11 Yıl ve Üzeri	5,71909*	1,54107	,001
	11 Yıl ve Üzeri	1-5 Yıl	-16,20247*	1,40446	,000
		6-10 Yıl	-5,71909*	1,54107	,001

Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular ile 6-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer lisanslı sporcu gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular ile 6-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer lisanslı sporcu gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA

Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler ve kitle iletişiminin daha etkin ve yaygın hale gelmesi, toplumsal değişimleri de hızlandırmaktadır. Bu gelişim ve değişimler beraberinde ahlaki değerleri de değiştirmektedir. Amerikalı sosyal bilimci Francis Fukuyama'ya göre; ahlaki ilerleme olmadan teknolojinin kazanımları, kötü amaçlar için kullanılabilir ve insanlığın durumu eskisinden daha kötüye gidebilir. O halde teknoloji ve ahlak alanlarındaki gelişmeler birbirine paralel olarak yürümelidirler.

Ahlak, toplumdaki bireylerin güvenlik, huzur ve mutluluk içinde yaşamalarına yardımcı olur. Bu nedenle toplumun barış ve huzuru için insanların ahlaklı olup olmamaları önemlidir. İnsanlar, sahip oldukları ahlaki özelliklerini büyüme ve gelişme süreçlerinde kazanırlar.

Ahlaki gelişim, insan gelişiminin en önemli unsurlarından biridir. İnsan, doğumundan itibaren hayatının sonuna kadar biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim gibi farklı gelişim süreçleri yaşar. İnsanın ahlaki gelişimi de bu gelişim süreçlerine paralel olarak şekillenir. Sağlıklı bir ahlaki gelişim süreci geçirebilmek için, bu süreci yönlendiren çeşitli dinamiklerin etkisi, toplumun istek ve beklentilerine uygun olmalıdır.

Dolayısıyla bu süreci etkileyen, bireyin ahlaki düşünce ve davranış yeteneği kazanmasını sağlayan psiko-sosyal dinamiklerin neler olduğu ve bu dinamiklerin niteliklerinin, niceliklerinin ve etkilerinin belirlenmesi önemlidir. Bu sayede ahlaki gelişim sürecinin istenilen şekilde denetlenip yönlendirilmesi mümkün olabilir.

İnsan hem iyi ahlaka hem de kötü ahlaka eğimli olarak yaratılmıştır, yani ahlak istidadı kalıtımsaldır. Fakat ahlakın yönünü belirleyen faktörler çevreseldir. Eğer insan iyi ahlaka sevkedecek çevresel faktörlerle karşılaşırsa iyi ahlaklı; kötü ahlaka sevkedecek çevresel faktörlerle karşılaşırsa kötü ahlaklı bir kişi olabilirler. Kişilerin yaşadığı yer (köy, kasaba, şehir vs.), yaşı, cinsiyeti, eğitim gördüğü okul, ailesinin tutumu, arkadaş çevresi, yaptığı spor branşı ve birçok şey ahlakını etkileyebilir.

Günümüzde iş yerimizde, okulumuzda, evimizde ve arkadaş ortamımızda ahlaki değerler konusunda genel sıkıntılar yaşadığımız gibi teknolojinin ilerlemesi ile spor

müسابakalarında da ahlak dışı hareket ve tavırları artık daha net hissetmekte ve görmekteyiz. Milyonlarca kişinin takip ettiği, hayranlık duyduğu ve birçok amatör sporcunun idol olarak gördüğü sporcuların müsabaka esnasında yaptığı centilmenlik ve ahlak dışı hareketler hepimizi etkilemekte ve domino etkisi gibi yayılarak amatör müsabakalarda, gündelik yaşamda hatta okulda çocuklarımızın hareket ve tavırlarında bile kendisini göstermektedir. Sporun insanları etkilemekte ve yönlendirmekte bu kadar etkisi varken neden bunu olumlu yönde kullanmıyoruz diye düşünmemek elde değil.

Spor ve ahlakın ayrılmaz bir bütün olduğunu düşünürsek ahlaklı sporcu yetiştirmek bizim en temel görevlerimizden birisi olması gerekmektedir. Ama bundan önce bunları etkileyen faktörleri bularak sorunun temelini inmemiz ve bunları iyi analiz etmemiz gerekmektedir.

Bizim amacımızda bu faktörleri analiz edip daha ahlaklı, karakterli sporcular yetiştirilmesine katkı sağlamaktır.

Çalışmamızda, cinsiyete göre ahlaktan uzaklaşma ve karakter seviyelerine baktığımızdakadın sporcuların erkek sporculara oranla daha olumlu tutum içinde buldukları gözükmemektedir. Bu bulgular Yapan(1992)tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ve Alkal(2016) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Kaya(1993) tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin ahlak yargıları ile ilgili bir çalışmada ise; öğrencilerin cinsiyetleri ile ahlak yargıları arasında önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Silberman ve Snary (1993) yaptığı çalışmalarında, kızların, erkeklerden hem beyin korteksi, hem de bilişsel-sosyal işlev bakımından iki yıl daha erken olgunlaşmasına bağlı olarak, ailenin ahlaki aşaması, sosyal sınıf ve etnik köken açısından, sonuçların, kızlar lehine olduğunu bulmuşlardır.

Armon ve Dawson (1997), White ve Richard (1999), Kaya (1993) ve Hatunoğlu (2003) farklı öğrenci grupları üzerinde yaptıkları çalışmalarında, kızların Ahlaki yargı yeteneği puanlarının, erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgular, araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Bunlar doğrultusunda kadınların erkeklere oranla daha az saldırgan ve daha ılımlı bir tutum içinde olduklarını göstermektedir.

Yaş aralıklarına göre ahlaktan uzaklaşma ve karakter düzeylerine baktığımızda ise yaş ilerledikçe kişilerin daha olumlu tutumlar sergilediği görmekteyiz bu da Alkal(2016) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bunlar doğrultusunda yaş ilerledikçe, kişilerin sorumluluk bilincinin geliştiği ve ahlaki gelişiminin arttığı söyleyebiliriz.

Katılımcıları eğitimin seviyelerine göre analiz ettiğimizde eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin daha olumlu tutumlar sergilediğini görmekteyiz. Sporcu olsun olmasın eğitimin; iyi insanı, güzel ahlaka sahip insanı inşa etme şeklinde ne kadar etkili ve önemli olduğunu bir kez daha görmekteyiz. ChristopherDodd'ın "Okullarımız İngilizce, matematik ve fen tuğlalarından inşa edilebilir ama karakter eğitimi kesinlikle harcıdır." sözünü tekrar düşünmemiz ve gündeme almamız gerektiğini göstermektedir.

Yaptığımız araştırmada da görüldüğü üzere sporcuların karakter düzeyleri, ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile ters orantılı olmakla birlikte sıkı ilişki içerisinde. Bu nedenle sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşürülmesi gerekmektedir.

Çalışmamızda da görüldüğü gibiEğitimin kişinin karakter düzeyi ve ahlaki gelişiminde ne kadar etkili olduğunu birkez daha görmekteyiz. Modern dünyanın en önemli parametrelerinden biri eğitimidir. Eğitimin önemi günden güne artmaktadır. Bununla birlikte bu önemi fark eden toplumlar yüz yıldan fazla süredir çocuklar için eğitimi zorunlu tutmaktadır.

Bunun sağlanması için çocuk yaştan başlanarak çok iyi bir ahlak ve karakter eğitimi verilmelidir. Bu eğitim aileden başlayarak okulda devam eder ve toplumun yapısına göre şekillenir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşük olduğu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçek maddelerinde yer alan önermelerin algı düzeylerinin katılmıyorum aralığında olduğu, öte yandan şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir ve hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir önermelerinde ise sporcuların algı düzeylerinin kararsızım aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının karakter düzeylerinin yüksek olduğu, sporda karakter düzeyi ölçek maddelerinde yer alan önermelerin algı düzeylerinin katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum aralığında olduğu, ancak kaybetsem bile her zaman rakibimin elini sıkar ve onları tebrik ederim önermesinde sporcuların görüşlerinin kararsızım aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile karakter düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı ilişkiye ait “basit korelasyon” analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma algı düzeyleri ile sporda karakter algı düzeyleri arasında negatif, orta ve anlamlı bir ilişkinin olduğu, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda ahlaktan uzaklaşma ile sporda karakter düzeyleri arasında istatistiki olarak negatif, anlamlı bir ilişkinin olduğu, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri azaldığında sporcuların karakter düzeylerinin yükseldiği, belirtme katsayısı incelendiğinde sporda ahlaktan uzaklaşmanın büyük bir bölümünün sporcuların karakter düzeyleri ile açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının sporda karakter düzeylerinin, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri üzerinde anlamlı etkisine ilişkin “basit regresyon analizi” sonuçları incelendiğinde; sporcuların karakter düzeylerindeki bir birimlik artış, sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinde yarım birimlik azalış sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının yaptıkları spor branşı değişkenine göre

anlamli farklılığa ilişkin bağımsız örneklemeler t testi analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri spor branşı değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermektedir. Bilek güreşi branşında yer alan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri vücut geliştirme sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile spor branşı arasında anlamli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri spor branşı değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermektedir. Bilek güreşi branşında yer alan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri vücut geliştirme sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile spor branşı arasında anlamli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının cinsiyet değişkenine göre anlamli farklılığa ilişkin bağımsız örneklemeler t testi analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri cinsiyet değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermektedir. Cinsiyeti kadın olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri cinsiyeti erkek olan sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile sporcuların cinsiyet değişkeni arasında anlamli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri cinsiyet değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermektedir. Cinsiyeti kadın olan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri cinsiyeti erkek olan sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile sporcuların cinsiyet değişkeni arasında anlamli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamli farklılığa ilişkin bağımsız örneklemeler t testi analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamli bir farklılık göstermektedir. Milli sporcu olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri milli sporcu olmayan sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri ile sporcuların milli sporcu olup olmama değişkeni arasında anlamli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamli bir

farklılık göstermektedir. Milli sporcu olan sporcuların sporda karakter ölçüm verileri milli sporcu olmayan sporcuların ölçüm verilerine göre daha olumludur. Bu bulgu, sporda karakter ölçüm verileri ile sporcuların milli sporcu olup olmama değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının milli sporcu olup olmama değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın yaş değişkenine göre 15-27 yaş aralığında yer alan sporcular ile 28-35 yaş aralığında yer alan sporcular; 28-35 yaş aralığında yer alan sporcular ile 36 yaş ve üzeri sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 36 yaş ve üzeri sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın yaş değişkenine göre 15-27 yaş aralığında yer alan sporcular ile 28-35 yaş ve 36 yaş ve üzeri sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 28-35 yaş arası sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın eğitim düzeyi değişkenine göre ilköğretim mezunu sporcular ile ortaöğretim ve üniversite mezunu sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel

istatistikler incelendiğinde ortaöğretim mezunu sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer eğitim gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın eğitim düzeyi değişkenine göre ilköğretim mezunu sporcular ile ortaöğretim ve üniversite mezunu sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde üniversite mezunu sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer eğitim gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Sporda karakter düzeyleri ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ortalamaları, vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre anlamlı farklılığa ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verileri eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sporda karakter ölçüm verileri lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığının tespiti için çoklu mukayeseye imkan tanıyan çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçları incelendiğinde; sporda ahlaktan uzaklaşma ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular ile 6-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin diğer lisanslı sporcu gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Sporda karakter ölçüm verilerinde anlamlı farklılığın lisanslı sporculuk süresi değişkenine göre 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular ile 6-10 yıl ve 11 yıl ve üzeri lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcular arasında yaşandığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde 1-5 yıl lisanslı sporculuk süresine sahip olan sporcuların sporda karakter düzeylerinin diğer lisanslı sporcu gruplarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Bu bölümde; araştırmanın betimsel ve çıkarımsal istatistik sonuçlarına ilişkin öneriler yer almaktadır.

• Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Sporda ahlaktan uzaklaşma önermelerinden “hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir ve şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir” önermesinde sporcuların puanı yüksek çıkmıştır. Bu önermelere ilişkin bilek güreşi, vücut geliştirme sporcularına olumlu ahlaki yüklemeler yapılmalıdır.
- Sporda karakter düzeyi önermelerinde “kaybetsem bile her zaman rakibimin elini sıkar ve onları tebrik ederim” önermesinde sporcuların puanı düşük çıkmıştır. Bu önermede sporcuların karakter düzeylerinin yükseltilmesi önem arz etmektedir.
- Sporcuların karakter düzeyleri, ahlaktan uzaklaşma düzeyleri ile ters orantılı olmakla birlikte sıkı ilişki içerisindedir. Bu nedenle sporcuların ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin düşürülmesi gerekmektedir.

• Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Sporda ahlaktan uzaklaşma ve karakter düzeyleri de diğer spor branşlarında yer alan sporcular üzerinde nicel veya nitel bir araştırma ile yapılabilir.
- Sporda ahlaktan uzaklaşma ve karakter düzeyleri bağımsız değişkenler artırılarak yinelenabilir.

KAYNAKLAR

- Acarbay, Ş. (1986). Spor, Sporcu ve Doping. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Adasal, R. (1979: 88). Yeryüzü Tanrıları, Liderler, Komutanlar ve Kahramanlar Psikolojisi. Ankara: Yaylacık Matbaası.
- Agboola, A., & Tsai, K. C. (2012: 125). Bring Character Education into Classroom. European Journal of Educational Research, 163-170.
- Akarsu, B. (1979: 2). Felsefe Terimleri Sözlüğü. , Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Alpman, C. (1972: 59). Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi. İstanbul: GSB Yayınları.
- Atabeyoğlu, C. (1991: 333). Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi. İstanbul: AN Grafik Basın Sanayi.
- Armon, C. ; Dawson, T. L. (1997). “Developmental Trajectories in Moral Reasoning Across the Life Span.” Journal of Moral Education. Vol. 26(4), 433- 454.
- Aslan, M. (2011). İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aytan, N. (2012: 38). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Hikayelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Bailey, R. (2013). Teaching Values and Citizenship Across The Curriculum, Educating Children For The World. USA: Routledge.
- Bakdemir, A. (2010). İlköğretim ve Ortaöğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Ahlak ve Karakter Eğitimi Konusundaki Algı, Tutum ve Eğitimsel Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Balçıkınlı, S., & Yıldırım, İ. (2011). Profesyonel Futbolcular Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 49-56.
- Barsky, A. E. (2010: 2). . The Virtuous Social Work Researcher. , 7(1), . Journal of Social Work Values and Ethics, 1-10.

Başkaya, Ç. (2004). Doping: Kazanmak Uğruna Ölmek. Özgür Üniversite Forumu, 81-87.

Bergson, H. (1962). Ahlâk İle Dinin İki Kaynağı. (Çeviren: Mehmet Karasan). 2. Baskı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Berkowitz, M. W. (2011: 154). What Works in Values Education. International Journal of Educational Research, 153-158.

Berkin, T. C. (1972). Problemlı Çocuklar ve Problem Sebepleri. 3.Baskı. Ankara: Tısa Matbaacılık.

Bolat, Y. (2011: 6). Gazi Üniversitesi Meslek Yükseokulu Öğrencilerinin Sosyal Değerlere Bakışları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cockerill, A. (2011). Values education in the Soviet State: The lasting contribution of V.A. Sukhomlinsky. International Journal of Educational Research, 50(1), 198-204.

Character Education Partnership. (2014). 11 Principles of Effective Character Education. adresinden alındıf

Çağrııcı, M. (1981: 13). Ahlâkımız. İstanbul: Er-tu Matbaası.

Çakıroğlu, A. E. (2013). Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi, Yüksek lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelen, A. (2012). Spor Eğitimi Modeli İle İşlenen Voleybol Derslerinin Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Erişü Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demirci, N. (1986). Sporda Yönetim Teşkilatlanma ve Organizasyonlar. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Der Spiegel. (1993: 214). Nr.5/47. Jahrang, 1. Februar, 214.

Destebaşı, F. (2011: 27). Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dolaşır, S. (2006). Antrenörlük Etiğı ve İlkeleri. Ankara: Gazi Kitapevi.

Durusoy, F. (1991). Spor Ahlâkı ve Doping Sorunu. Spor Ahlâkı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (s. 1-10). İstanbul: Maya Matbaacılık ve Yayıncılık.

- Ekşi, H., & Katılmış, A. (2011). Karakter Eğitimi El Kitabı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Erçetin, K. (1991). "Madalyonun İkinci Yüzü Ahlâk ve Spor Yöneticiliğinin Temel Karakterleri", Spor Ahlâkı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar.
- Erçetin, K. (1991). Madalyanın İkinci Yüzü Ahlak ve Spor Yöneticiliğinin Temel Karakterleri. Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (Haz: Atilla Erdemli), (s. 19-20). İstanbul.
- Erdemli, A. (1996). İnsan, Spor ve Olimpizm. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Ergün, S. (2013). Ergenlere Verilen Değer Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erkal, M. (1981). Sosyolojik Açından Spor. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erkal, M. (1982: 119). Sosyolojik Açından Spor. İstanbul: Formül Matbaası.
- Eser, A. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin insani değerler düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görgüt, İ. (2015). Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi Ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak, Karakter Ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Graff, C. E. (2012: 5). The Effectiveness of Character Education Programs in Middle and High Schools. Master. USA.: State University of New York.
- Gül, R. (2013: 22). Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, F. B. (2010: 27). Ortaöğretim Kurumlarında Karakter Eğitimi Sorunu (Kayseri İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, M. (2010). Ahlak Sosyolojisi, (Yenilenmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hatunoğlu, G., A. H. K. (2003). "Farklı Ahlaki Gelişim Düzeylerinde Bulunan Üniversite Öğrencilerinin Kendilerinin ve Toplumun Ahlak Düzeylerini Değerlendirmeleri ve Psikolojik Belirti Düzeylerinin Karşılaştırılması." (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jacobs, F., Knoppers, A., & Webb, L. (2013). Making Sense of Teaching Social and Moral Skills in Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 18(1), 1-14.

Jakubowski, J. K. (2013: 45). Making Character Education A Reality: An Investigation Of Secondary Teachers' Perspectives Toward Implementation. Doctorate. USA: Arizona State University.

Kahler, R. (1985: 7). *Moralerziehung im Sportunterricht*. Thun Frankfurt am Main: Verlag Harri Deulsch.

Kandemir, M. Y. (1979: 26). *Örneklerle İslâm Ahlâkı*. İstanbul: Nesil Yayınları.

Kant, I. (1982: 7). *Ahlak Metafiziğinin Temellenmesi*. Ankara: Hacettepe Üni. Yayınları.

Kartal, M. (1979: 16). *Beden Eğitiminin Önemi*. *Yeni Türk Spor Haftalık Spor Dergisi Sayı:74*.

Kasap, K. (1991). *Spor Ahlakının Oluşmasında Antrenör Faktörü*. *Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu* (Haz: Atilla Erdemli), (s. 167-171). İstanbul.

Katkat, D. (2005). *Türk Yazılı Spor Basınında Futbol ve Fair Play*. 02 18, 09 tarihinde [www.http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/besyo/article/view/929/927](http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/besyo/article/view/929/927) adresinden alındı

Kaya M. (1993) *Bazı Kişisel Değişkenlere Göre Üniversite Öğrencilerinin Ahlakî Yargıları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.

Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2012). *Ahlakî Karakter ve Eğitimi*. II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu, (s. 1-15). İstanbul.

Keklik, N. (1982: 189). *Felsefenin İikeleri-Felsefeye Giriş I*. İstanbul: Doğuş Yayın ve Dağıtım.

Kesgin, S. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Örgün Eğitim Kurumlarında Ahlak Eğitimi* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Kesim, Ü. (1993, 1).

Olimpizm ve Bugünün Türkiye'sinde Spor. *Olimpik Akademi Dergisi*, İstanbul, 1-7.

Larousse, M. (1973). *Meydan Larousse Ansiklopedisi*. Cilt:2. İstanbul: Meydan Yayınevi.

LePage, P., Akar, H., Temli, Y., ğen, D., Hasser, N., & Ivins, I. (2011). Comparing Teachers " Views on Morality and Moral Education, a Comparative Study in Turkey and the United States. *Teaching and Teacher Education*, 27(2011), 366-375.

Lovat, T. J., & Clement, N. D. (2008: 274). The Pedagogical Imperative of Values Education. *Journal of Beliefs & Values*, 273-285.

Lovat, T. J., & Toomey, R. (2009: 125). Values Education and Quality Teaching, The Double Helix Effect: Australia. Springer, 122-155.

Mavi, S., & Dolaşır Tuncel, S. (2012). Sporcuların 'Sporda Hoşgörü' Kavramına İlişkin Algıları. *Spor metre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 125-129.

Meinberg, E. (1991: 7). *Die Moral im Sport*. Aachen: Meyer und Meyer Verlag.

Moscardo, G., & Murphy, L. (2011). Toward Values Education in Tourism: The Challenge of Measuring the Values. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(1), 76-93.

Musschenga, A. W. (2009). Moral Intuitions, Moral Expertise and Moral Reasoning. *Journal of Philosophy of Education*, 43(4), 596-613.

Onat, O. (2011). Genç Yetişkenlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öymen, M. R. (1975: 27). *Ahlâk Eğitimi ve Ahlâkın Testle Ölçülmesi*. 3.Baskı. İstanbul,: Murat Matbaacılık.

Özbydar, S. (1983). *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Özbek, O. (1999). Sporda Etik Dışı Davranış Alanları ve Etik İlkeler. G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 38-50.

Özcan, A. O. (1989: 117). ÖZCAN, Ali Osman. "Spor ve Spor Psikolojisi",i. Tekel Ambalaj İşletmeleri, . Marmara Üniversitesi Spor Bilimi Dergisi,Tekel Ambalaj İşletmeleri, İstanbul, 110-120.

Özdilek, Ç., Aydın, ř., & Sedat, B. (2002). Günümüze kadar Düzenlenen Modern Olimpiyat Oyunlarında Olimpizim Felsefesine Ters Düşen Politik ve İrkçi Uygulamalar. *Dumlupınar Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, 465-481.

Öztürk, S. (1991: 5). *Kınazade AH Çelebi'de Aile*. Ankara: Özkan Matbaacılık.

Passini, S. (2014). The Effect of Personal Orientations Toward Intergroup Relations on Moral Reasoning. *Journal of Moral Education*, 43(1), 89-103.

Pazarlı, O. (1980: 23). *İslâmda Ahlâk*. II.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 49-53.

Robb, B. (1998: 5). What is Values Education- And So What? Scotland. *Journal of Values Education*, 1-11.

Power, F. C., & Khmelkov, V. T. (1998). Character Development and Self-esteem: Psychological Foundations and Educational Implications. *International Journal of Educational Development*, 27(7), 539-551.

San, H. (1985: 7). Belgeleri İle Türk Spor Tarihinde Olimpizm. İstanbul: Hürriyet Matbaacılık.

Schumacher, T. (1987: 49). Ve Maç Başlıyor. (Çeviren: Affan Kayalıoğlu). İstanbul: Asır Matbaacılık.

Semin, R. (1979: 91). Ruh Sağlığı. İstanbul: Nazım Terziüçlü Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atelyesi.

Sılay, N. (2014). A Study of Moral Education and its Relationship with Character Education. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(2), 353-358.

SİLBERMAN, M. A.; SNAREY, J. (1993). "Gender Differences in Moral Development During Early Adolescence: The Contribution of Sex-related Variations in Maturation." *Current Psychology*, Vol. 12(2), 163-171.

Simson, V., & Jennings, A. (1993: 321). Olimpiyatlar Sahtekarlıklar Ve Mafya. *Milliyet Yayınları*, 320-322.

Şahin, M. (1995: 48). Spor Ahlakının Temel Sorunları, Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı.

Şahin, M. (1998). Spor Ahlakı ve Sorunları. İstanbul: Evrensel Basın Yayın.

Şengün, M. (2008). Lise Öğrencilerini Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

TDK. (2018). 04 07, 2018 tarihinde Karakter Güncel Türkçe Sözlük: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5374714d2ef2a7.33372097 adresinden alındı

TDMK. (2018, 05 24). Spor. 07 05, 2018 tarihinde <http://www.tdmk.org.tr/tedavi-amacli-kullanim-istisnalarina-iliskin-uluslararası-standart-2016/> adresinden alındı

Teo, R. W. (2010). The Effectiveness in Measuring Character Development Outcomes in Singapore Schools through Character Development Award. Doctorate. UK.: Durham University.

Tepe, H. (1998). Bir Felsefe Dalı Olarak Etik. Doğu Batı Düşünce Dergisi, 9-24.

Tichy, M., Johnson, R. T., Johnson, D. W., & Roseth, C. J. (2010). The Impact of Constructive Controversy on Moral Development. Journal of Applied Social Psychology, 40 (4), 765-787.

TFF. (1987: 24). Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler İçin Rehber. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu.

Thornberg, R. (2008: 1792). The Lack of Professional Knowledge in Values Education. Teaching and Teacher Education, 1791- 1798.

TMOK. (2018). <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Olimpiyatlar/Olimpiyat-Oyunlari-Tarihi/44/1>

Thornberg, R. (2008). The Lack of Professional Knowledge in Values Education. Teaching and Teacher Education, 24, 1791- 1798.

Uysal, F. (2008). Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üstünyer, F. (2009: 48). Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vauclair, C.-M., Wilson, M., & Fischer, R. (2014). Cultural conceptions of morality: Examining laypeople's associations of moral character. Journal of Moral Education, 43(1), 54-74.

Vessels, G., & Huitt, W. (2005). Moral and Character Development. Presented at the National Youth at Risk Conference. 12.07.2018 tarihinde <http://www.edpsycinteractive.org/brilstar/chapters/chardev.doc> sayfasından erişilmiştir.

Wang, C., Chia, F., & Chang, C. (2013). The Study of College Athletes' Moral Self-Concept and Sport-Related Moral Development. Life Science Journal, 10(4), 2361-2367.

Wilson, J. (1998). Moral education for beginners. Curriculum Journal, 9(1), 41-50.

White, JR.; Richard, D. (1999). "Are Woman More Ethical? Recent Findings on the Effects of Gender Upon Moral Development." Journal of PublicAdministration Research and Theory, Vol. 9(3), 459-472.

Xiao, Y. (2012). The Effectiveness of a Moral Education Curriculum in Increasing Life Satisfaction and Moral Reasoning of Adolescent in China. (Master), Brandeis University, Department of Psychology.

Yaman, E. (2012: 18). Değerler Eğitimi; Eğitimde Yeni Ufuklar (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yaman, E. (2012: 42). Değerler Eğitimi; Eğitimde Yeni Ufuklar (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yapan, H. T. (1979). Spor Ahlakı, Beden Eğitim Dersinde Ahlak Eğitim, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yapan, H. T. (1992: 25). Spor Ahlakı ; Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Yıldırım, G. (2007: 35). İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yörükoğlu, A. (1989: 169). Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Yuvacı, Z. (2013: 34). Okulöncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yüksel, G. (2012: 34). İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

**SPORDA AHLAKTAN UZAKLAŞMA VE SPORDA KARAKTER
ALGILARI ÖLÇEĞİ**

Sayın Katılımcılar,

Bu çalışma; *sportif ahlaki yaklaşım ile sporda karaktere ilişkin vücut geliştirme ve bilek güreşi müsabık sporcularının görüşlerini belirlemeyi* amaçlamaktadır. Yapılan araştırma tamamen akademik nitelikli olup; çalışmadan elde edilecek bilgiler bilimsel amaca yönelik olarak kullanılacak ve alınan cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve başka hiçbir yerde ve hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Çalışmaya vereceğiniz değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

Veli Anıl Öztürk

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Sosyodemografik Değişkenler

- 1) Cinsiyetiniz
Kadın ( ) Erkek ( )
- 2) Yaşınız
15-27 Yaş ( ) 28-35 Yaş ( ) 36 Yaş ve Üzeri ( )
- 3) Eğitim Durumunuz
İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Üniversite ve Üzeri ( )
- 4) Milli sporcu musunuz?
Evet ( ) Hayır ( )
- 5) Kaç yıl lisanslı sporculuk yaptınız?
1-5 Yıl ( ) 6-10 Yıl ( ) 11 Yıl ve Üzeri ( )
- 6) Spor Branşınız
Bilek Güreşi ( ) Vücut Geliştirme ( )

II. Ölçek Maddeleri

Not: (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum

Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Ölçeği	1	2	3	4	5
Kuralları esnetmek dengeleri eşitlemenin bir yoludur					
Şiddet içeren bir davranışla sonuçlanmadığı sürece rakibe bağırılabilir					
Hayvanca davranışlar sergileyen bir rakibe kötü davranılabilir					
Eğer takımına yardım edecekse sporcuların hakemlere yalan söylemeleri kabul edilebilir					
Takımlarının uyguladığı sportmenlik dışı taktiklerin sadece ufak bir parçası olan sporcuları suçlamak haksızlıktır					
Antrenörü tarafından rakibini sakatlamak için teşvik edilen sporcular suçlanmamalıdır					

Sporcuların birbirlerini aşağılamaları gerçekte kimseye zarar vermez					
Kötü bir davranışa maruz kalmış sporcular genellikle bunu hak edecek bir şey yapmışlardır					
Sporda Karakter Ölçeği					
Bir çok sayı (gol, basket, puan vb) kaybetsem bile pes etmem.					
Kazansam da kaybetsem de ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim.					
Kazansam da kaybetsem de her zaman saygılıyım.					
Rakibim kurallara uygun bir şekilde oynamasa da ben her zaman ahlaklı bir oyun tarzı sergilerim.					
Hakemin ya da antrenörün beni izlemesine bakmaksızın kurallara uygun bir şekilde oynarım.					
Oyunun sonuçlarını her zaman kabul ederim.					
Oyun esnasında öfkelensem bile tahrik edici şekilde konuşmam.					
Kazansam da kaybetsem de her zaman elimden gelenin en iyisini yaparım.					
Hiç kimse görmese bile hile yapmam.					
Eğer birine faul yapmışsam kabul ederim.					
Kazanmak için rakip faulle durdurulabilir.					
Kazanmak için bazen oyun esnasında kaba ve saygısız davranabilirim.					
Rakiple alay etmek ya da onu kızdırmak kabul edilebilir bir davranıştır.					
Müsabaka sırasında eğer sinirlenirsem rakibime karşı küfür etmek kabul edilebilir.					
Kazanmak için rakibi sakatlamak kabul edilebilir.					
Oyun esnasında rakip yere düşerse onun yerden kalkmasına yardım etmek gerekir.					
Faul yaptıktan sonra özür dilemenin bir saygı göstergesi olduğu düşünüyorum.					
Takım arkadaşlarımı ve rakiplerimi sergiledikleri iyi performanstan dolayı teşvik etmenin önemli olduğunu düşünüyorum.					
Rakip sakatlandığı zaman kendimi kötü hissederim.					
Bence ahlaklı bir oyun davranışı sergilemek önemlidir.					
Kaybetsem bile içimden gelerek tebrik etmek isterim.					
Müsabakadan sonra oyuncular sonucu kabullenmelidir.					
Bence sporcular her zaman kurallara uygun bir şekilde oynamalıdır.					
Büyük bir farkla geride olsalar bile bence sporcular kurallara uymalıdır.					
Oyunun sonucu ne olursa olsun sporcular saygılı olmalıdır.					
Kaybetsem bile oyunun sonucunu kabullenmek önemlidir.					
Kaybetsem bile her zaman rakibimin elini sıkar ve onları tebrik ederim.					